



Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Sisällys

Lausuntopalaute	2
Hallituksen esitysluonnos	2
Yleistä	2
Soveltamisalasta ja vaatimuksista	3
Valvonnan järjestäminen ja seuranta	5
Yhdenvertaisuusvaikutukset	9
Vaikutustenarviointi	10
Terminologia	11
Kielelliset oikeudet, käytettävyys ja ymmärrettävyys	11
Poikkeukset	12
Mikroyritys	13
Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista	14
Asetukset	14
Talouden toimijat	14
Kuluttaja	15
Tuotteet	16
Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (digipalvelulaki)	17
Soveltamisala	17
Sähkökirja	17
Verkkokauppa	20
Valvonta ja veloitteet	20
Palautekanava	21
Rahoitus- ja pankkipalvelut	21
Laki sähköisen viestinnän palveluista (SVPL)	22
Laki liikenteen palveluista (LIPA-laki)	24
Lausuntojen huomioon ottaminen ja muu jatkovalmistelu	25
Rakennettu ympäristö, jatkovalmistelu	27
Laki hätäkeskustoiminnasta (Hätäkeskuslaki)	28

Lausuntopalaute

Hallituksen esityksen luonnos oli lausuntokierroksella 17.12.2021—1.2.2022.

Lausuntopyyntö lähetettiin 547 lausunnonantajalle lausuntopalvelu.fi-sivustolla. Lausuntoja vastaanotettiin 103 kappaletta, joista 92 Lausuntopalveluun ja loput sosiaali- ja terveysministeriön kirjaamoon. Kaikki lausunnot ovat luettavissa valtioneuvoston hankeikkunassa.

Lausunnon antoivat liitteenä olevat.

Hallituksen esitysluonnos

Yleistä

Lausunnonantajat olivat pääsääntöisesti esitetyn sääntelyn kannalla. Esteettömyysdirektiivi ja sen toimeenpano nähdään useissa lausunnoissa hyvin tärkeänä osana YK:n vammaisyleissopimuksen periaatteiden ja velvoitteiden toteutumisessa. Useissa lausunnoista tuli myös esille, että direktiivin tuomat muutokset ovat mahdollisuus kasvattaa asiakaskuntaa ja parantaa kilpailukykyä sekä edistää innovaatioita.

Esitys on monitahoinen ja laaja, jonka usea lausunnonantaja toi esille. Esitys ja säänneltävät asiakokonaisuudet koettiin hajanaisiksi ja vaikeasti hahmotettaviksi. Useissa lausunnoissa kannatettiin ratkaisua, että vaatimuksia on tuotu olemassa oleviin lakeihin (kuten digipalvelulakiin), ratkaisu tuo osaltaan edellytyksiä selkeälle ja johdonmukaiselle lainsäädännölle.

Useissa lausunnoissa esitettiin kritiikkiä valmistelun aloittamisen viivästymiselle. Viivästymisen takia valmistelun aikataulu on tiukka. Esityksessä tämä näkyy lausuntojen mukaan avoimina kysymyksinä esimerkiksi pankkipalvelujen ja rakennetun ympäristön kohdalla.

Useissa lausunnoissa kysyttiin, edistääkö tämä esitys todellakin riittävällä tavalla vammaisyleissopimuksen velvoitteita. Lausunnoissa korostettiin, että pelkkä minimivelvoitteiden täyttäminen ei ole suomalaisessa toimintaympäristössä riittävä direktiivin ja YK:n vammaisyleissopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi kritisoi, ettei YK:n vammaiskomitean yleiskommenttia nro. 2 (2014) artiklan 9 esteettömyydestä ja saavutettavuudesta ole käsitelty.

Useissa lausunnoissa nousi esiin, että sääntely ei saa olla liian yksityiskohtaista, jotta talouden toimijoilla on mahdollisuus suunnitella ja innovoida tuotteitaan ja palvelujaan joustavasti. Toisaalta lainsäädännön tulee olla riittävän täsmällinen, jotta yritykset voivat selkeämmin ymmärtää siihen perustuvat oikeutensa ja velvollisuutensa. Vastuiden rajat tulee määritellä selkeästi laissa ja perusteluissa.

Yleisesti valmistelun osalta nähtiin hyvänä, että työryhmässä on ollut mukana edustus vammaisalan järjestöistä ja elinkeinoelämästä ja että on järjestetty verkkotilaisuus elinkeinon ja vammaisalan järjestöille elokuussa 2021.

Itä-Suomen yliopiston mielestä laajemmalle ja paremmin resursoidulle hankkeelle, jossa kehitettäisiin vammaisten henkilöiden oikeuksia turvaavaa lainsäädäntöä kokonaisuutena olisi tarvetta. Lainsäädännön systematiikan, käsitteiden ja periaatteiden eli niin sanottujen yleisten oppien kehittämisen pitäisi olla kiinteä osa tämän tyyppisiä sääntelyhankkeita.

Invalidiliitto ry (ESKE) lausuu, että esityksen nimi pitäisi päivittää: ”Hallituksen esitys eduskunnalle tuotteiden käytettävyys- ja palvelujen saavutettavuusvaatimuksista annetun direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi”, koska rakennettuun ympäristöön viitataan vain pintapuolisesti.

Soveltamisalasta ja vaatimuksista

Osa lausunnonantajista toivoi soveltamisalan laajentamista, jotta saavutettavuus- ja esteettömyys toteutuisivat aidosti vammaisyleissopimuksen mukaisesti (**Vammaisfoorumi, Kuuloliitto, Kuurojen Liitto, Näkövammaisten Liitto, Kehitysvammaliitto ry**).

Toisaalta lausunnoissa tuotiin esille, että soveltamisalaa ei saa laajentaa ja näin asettaa Suomessa toimijoita eriarvoiseen asemaan muihin jäsenvaltioihin nähden (**FiCom, Microsoft, Telia, MTV, Medialiitto, Suomen Kustannusyhdistys, Linja-autoliitto, Kopiosto ry, VR Group**).

Kehitysvammaliitto lausuu, että kokonaisvaikutuksiltaan ehdotukset ovat vain osittain riittävät.

Itä-Suomen yliopisto lausuu, että esteettömyysdirektiivi itsessään jättää kansallista liikkumatilaa, jota on tärkeää käyttää YK:n vammaisopimuksen hengessä sellaisten implementointitratkaisujen tekemiseen, jotka toteuttavat direktiivin velvoitteita vähimmäistasoa pidemmälle. Nyt esillä oleva luonnos on tässä suhteessa valitettavasti vielä puutteellinen eikä hallituksen esityksessä edistetä vammaisten ihmisten oikeuksia riittävästi. **Itä-Suomen yliopisto** lausuu, että esitys on vielä kesken-eräinen ja vaatii perusvalmisteluvaiheen jatkamista. Olisi syytä selkeästi esimerkiksi tunnistaa, kuinka esitys toteuttaa YK:n vammaisopimukseen liittyvää määräystä, jonka mukaan saavutettavuuden ja esteettömyyden ei tule riippua toiminnan julkisesta tai yksityisestä luonteesta.

Kirkkohallitus lausuu, että markkinoiden toimivuuden sijaan tulisi esityksen keskiöön nostaa vammaisen ihminen ja hänen toimijuutensa. Esteettömyysdirektiivissä on perimmiltään kysymys yhdenvertaisuuden varmentamisesta ja ihmisoikeuksista. Keskiöön tulisi nostaa kaikille sopiva suunnittelu. Pykälien ymmärrettävyyteen tulisi kiinnittää huomiota, vaikeaselkoisuus tuo tilaa erilaisille tulkinnoille. Myös muun muassa **SAMS ja Kuuloliitto ry** tuovat lausunnossaan esille kaikille sopivan suunnittelun.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry lausunnossa todetaan, että esitys on jäänyt liian yleiselle tasolle. Lainsäädännössä ja perusteluissa tulisi tuoda konkreettisesti ja selkeästi, mieluiten selkokielellä, käytännön esimerkein kuvattuna, mitä tuotteita ja palveluja lait koskevat ja mitä vaatimuksia niihin kohdistuu.

Itä-Suomen yliopisto lausuu, että esityksestä ei kuitenkaan konkreettisesti selviä se, kattaako jo olemassa oleva sääntely kaikelta osin esteettömyysdirektiivin velvoitteet. Esityksestä ei myöskään käy ilmi, miksi siinä tilanteessa, jossa olemassa oleva sääntely kattaa esteettömyysdirektiivin velvoitteet, on arvioitu, ettei sääntelyn muuttamiselle ole tarvetta esteettömyysdirektiivin implementoinnin yhteydessä.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry lausuu, että useissa kohdissa esitystä todetaan, että jokin asia ei tule kansallisen soveltamisen piiriin, koska asia on jo säädetty saavutettavuusdirektiivin yhteydessä. Esitys ei kuitenkaan konkretisoi kattaako aiempi sääntely kaikelta osin esteettömyysdirektiivin tasoisen sääntelyn. On tärkeää, että esteettömyyttä, saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta sääntelevä lakien kokonaisuus on selkeä, aukoton ja yhteen toimivuutta edistävä kokonaisuus.

Kehitysvammaliitto lausuu, että esityksessä sanotaan useassa kohdassa, että jokin asia on jätetty pois, koska se on jo sisällytetty toiseen lainsäädäntöön. Tämä on kehitysvammaliiton näkemyksen mukaan joissain tapauksissa osittain totta. Esimerkiksi paikallisliikenne on jätetty pois, koska se on jo digipalvelulaissa. Kuitenkin digipalvelulaissa on paikallisliikenne osana vain verkkosivustojen ja mobiilisovellusten osalta. Digipalvelulain ulkopuolelle jäävät esim. lippuautomaatit, itsepalveluautomaatit ja bussilaitureilla olevat aikataulunäytöt. Toisin sanoen paikallisliikenne ei ole saavutettava/esteetöntä jatkossakaan. Esteettömyysdirektiivistä tulisi tarkastaa kaikki vastaavanlaiset viitaukset muuhun lainsäädäntöön ja poistaa esteettömyysdirektiivistä kohdat, joiden vuoksi saavutettavuus/esteettömyys ei toteudukaan.

Itä-Suomen yliopisto ei myöskään aivan jaa hallituksen esityksen näkemystä siitä, että olemassa oleva sääntely kattaisi riittävästi ne tilanteet, joissa direktiivin tavoitteiden turvaamiseksi tarvittaisiin sääntelyä.

Sanoma Oyj ei kannata esteettömyysdirektiivin soveltamisalan tai sen asettamien velvoitteiden laajentamista. Esteettömyyssääntelyn tulee olla EU-tasoisista. Suomi ei saa ylisäännellä kotimaisia media-toimijoita ja sisältöjä, vaan sen tulee edistää yhdenvertaista sääntelyä, joka kohtelee yhtäläisesti kotimaisia ja muita toimijoita.

Asiakkuusmarkkinointiliitto ry lausuu, että implementoinnista ei saa tulla raskas ja byrokraattinen, joka ei edistäisi joustavaa esteettömyyskehitystä.

Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) kannattaa lähtökohtaa, jossa esteettömyysdirektiivin soveltamisalassa on pidättäydytty kansallisella tasolla eikä sitä ole jatkovalmistelussa syytä lähteä laajentamaan. Tämä lähtökohta edistää EU:n sisämarkkinoiden toimivuutta ja varmistaa sen, että standardintavaatimukset soveltuvat jäsenvaltiosta toiseen yhdenmukaisesti. Tämä edistää palveluiden ja tuotteiden vapaata liikkuvuutta. Hyvää on myös se, että mikroyrityksien osalta on noudatettu esteettömyysdirektiivin linjaa ja ne on jätetty soveltamisalan ulkopuolelle.

Microsoft katsoo, että saattaessa direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöä Suomen tulisi säilyttää direktiivin sisältö ja teksti sellaisena kuin se on kirjoitettu, jotta parannettaisiin esteettömien tuotteiden ja palvelujen sisämarkkinoiden toimintaa. Vaatimusten osalta toivotaan, että esteettömyysdirektiivin liite I hyväksyttäisiin sellaisenaan, jotta turvataan innovatiiviset esteettömyysratkaisut.

Yleisradio katsoo lausunnossaan, että luonnokseen sisältyvässä lakiesityksessä ja suunnitellussa valtioneuvoston asetuksessa on käsitelty palveluiden toteutusta varsin yksityiskohtaisesti. Yksityiskohtaisten säännösten vaarana on, että ne rajoittavat mahdollisuutta suunnitella palveluja joustavasti. Lain tasolla tulee säätää saavutettavuuden peruseriaatteista. Palveluiden tuottajille pitää jättää mahdollisuus valita parhaiten toimiva käytännön toteutus palvelukohtaisesti.

Helsingin kaupunki esitti lausunnossaan, että tulisi olla selkeät ja helposti tulkittavat minimikriteerit vastaavasti kuin saavutettavuusdirektiivin pohjalta (Web Content Accessibility Guidelines).

Helsingin kaupunki toteaa, että Medical Devices Regulation (MDR) –asetus ei ilmeisesti erikseen velvoita lääkinnällisten laitteiden esteettömyyteen, joten olisi hyvä, jos esteettömyyssääntely ulotettaisiin koskemaan myös lääkinnällisiä laitteita.

Helsingin kaupungin mukaan vaatimus viestien tallentamisesta tietojärjestelmään siten, että yksittäinen viestien vaihto voidaan tarkastaa käyttäjän etujen, oikeuksien ja velvollisuuksien selvittämiseksi ja toteuttamiseksi sekä palveluautomaation asianmukaisuuden varmistamiseksi ei ole tarkoituksenmukaista anonyymeissä tilanteissa, koska tallenteesta ei pysty yksilöimään käyttäjän henkilöllisyyttä.

Suomen kuurosokeat ry lausuu, että palvelu ei saisi perustua pelkästään itsepalveluun.

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitoksen THL lausuu, että yksilön on vaikea saada selkeää kuvaa oikeuksistaan esityksen sisältäessä runsaasti viittausketjua hyödyntävää sääntelytekniikkaa.

Riittäviä siirtymäaikoja kannatettiin useissa lausunnoissa (muun muassa **Helsingin kaupunki, KELA, Erikoiskaupan liitto Etu ry Asiakkuusmarkkinointiliitto ry, VR Group, Etu ry**).

Valvonnan järjestäminen ja seuranta

Lausunnonantajia pyydettiin ottamaan erityisesti kantaa valvontakokonaisuuteen ja siihen minkä viranomaisen tai viranomaisten tulisi hoitaa valvontaa.

Useissa lausunnoissa tuotiin esille, että valvontakokonaisuus ei hahmotu kokonaisuudessaan, joten siitä on hankala lausua.

Useissa lausunnoissa tuotiin esille, että valvonnan tulisi toteutua yhden luukun periaatteella.

Valvonnan toivottiin olevan saumaton kokonaisuus ja valvontaviranomaisten välistä yhteistyötä pitää kehittää, myös sidosryhmäyhteistyö muistaen. Lisäksi ehdotettiin, että raportointi EU:n suuntaan tai muu koordinoiva rooli olisi yhden ministeriön vastuulla.

Valvonnan resursoinnista oltiin huolissaan kautta linjan. Useassa lausunnossa korostettiin, että valvonnan tulisi olla ennakkollista ja ohjaavaa.

Lisäksi useissa lausunnoissa korostettiin, että tieto valvovasta viranomaisesta ja oikeussuojakeinoista tulisi olla helposti käyttäjän saatavilla ja että kuluttajan eli tuotteen tai palvelun käyttäjän näkökulmaa nostettaisiin enemmän esille.

Muun muassa **SOSTE, Reumaliitto ja Autismiliitto ry** lausuvat, että toimeenpanoa tulee seurata ja arvioida. Tulisi perustaa seurantaryhmä, johon tulee nimetä myös sidosryhmien edustajia.

Vammaisfoorumi ehdottaa lausunnossaan, että valvonta järjestettäisiin ns. yhden luukun periaatteella. Tähän lausuntoon yhtyi moni lausunnon antaja.

Lisäksi **Vammaisfoorumi** ehdotti, että sopiva taho olisi esimerkiksi Kilpailu- ja kuluttajavirasto, joka vastaanottaisi valitukset ja toimittaisi ne tarvittaessa eteenpäin. Myös tähän ehdotukseen yhtyi moni lausunnonantaja.

Itä-Suomen yliopiston mukaan valvonnassa tulisi järjestää yksi valitustie, esimerkiksi Kilpailu- ja kuluttajavirasto.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry lausuu, että järjestöillä ja yhdistyksillä, joilla on oikeutettu intressi varmistaa direktiivin noudattaminen, tulisi olla oikeus aloittaa oikeudellinen tai hallinnollinen menettely kantajan puolesta tai tukena.

Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä lausuu, että tehtävän laajuuden ja laaja-alaisuuden huomioon ottaen, olisi tarkoituksenmukaista perustaa valvontatiimi. Lisäksi olisi harkittava, tulisiko valvontavastuu hajauttaa eri toimijoille.

Porin kaupunki lausuu, että valvonta tulisi järjestää kattavasti ja laadukkaasti, varmistaen riittävä osaaminen ja asiantuntijuus. Tämän perusteella hajautettu valvontamalli voisi olla tehokkain.

Kuusamon kaupunki lausuu, että valvonta tulisi järjestää valtakunnallisesti yhtenäisten käytäntöjen ja EU-määräysten mukaan. Lisäksi osittain alueellisesti tai kunnallisesti mahdollisimman lähellä. Määräaikaistarkastukset olisivat käyttökelpoisia monissa palveluissa. Esteettömien palveluiden kehittäminen vaatii yhteistyötä palveluntuottajilta ja käyttäjiltä, koska palvelutarpeita on erilaisia.

Eduskunnan oikeusasiamies (EOA) lausuu, että esityksen mukaan vaikuttaisi siltä, että valvonnassa kuluttajien yhteydenotot ovat merkittävässä asemassa. Tämä korostaa neuvonnan ja tiedottamisen merkitystä, jonka toteutumiseen tulisi viranomaisessa kiinnittää erityistä huomiota. **EOA** lausuu, että resurssien vähyyks voi vaikuttaa suoraan viranomaisessa asioivan henkilön perusoikeuksien toteutumatta jäämiseen. Kuitenkin perustuslain 22 § edellyttää, että julkisen vallan on turvattava perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Helsingin kaupunki kannattaa tuotteiden valvonnan järjestämistä nykyisiin rakenteisiin ja valvontakeinoihin tukeutuen.

Sanoma ja **Medialiitto** kannattavat lähtökohtaisesti AV-sisältöpalveluiden esteettömyyden valvonnan järjestämistä tehokkaalla tavalla osana Traficomien muita samaan toimialaan liittyviä valvontavastuita.

Näkövammaisten kirjasto lausuu, että ESAVIN tulisi edelleen valvoa digitaalisia palveluja. Lausunnossa korostetaan, että valvonnassa tulee tarkastella koko digitaalista palveluketjua ja valvontaa tulisi tehdä myös ilman varsinaista kuluttajan kantelua. Lisäksi ehdotetaan, että viranomainen kokonais yhteistyöelimen, jonne otettaisiin mukaan laajasti sähkökirja-alan toimijoita ja myös mikroyritykset.

SOSTE kannattaa valvonnan keskittämistä ESAVIin. Keskiössä tulee olla kuluttajan näkökulma.

Tulli korostaa lausunnossaan yhtenäistä neuvontaa ja tulkintoja. Digitaalisten palvelujen valvonnan toivotaan pysyvän ESAVIssa.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos, THL kannattaa Traficomia sähköisen viestinnän palvelujen ja AV-mediaan pääsyn valvovana viranomaisena. Liikenteen osalta on erityisen tärkeää, että ohjeistus ja viranomaisten välinen yhteistyö on saumatonta. Lisäksi markkinavalvonnassa olisi hyvä hyödyntää olemassa olevaa osaamista.

Sanoma Oyj, Medialiitto ja **Suomen Kustannusyhdistys** kannattavat sähkökirjojen osalta valvonnan osoittamista ESAVILLE, mutta viranomaisen tietoisuutta tulisi lisätä.

Sanoma Oyj huomioi, että palvelun sisällön ja toimintojen esteettömyyden toteutuminen voi olla riippuvainen käytössä olevan ekosysteemin, alustan tai päätelaitteen kulloisestakin ohjelmistoversiosta. Hallituksen esitystä tulisikin tarkentaa siten, että palveluntarjoaja ei ole vastuussa esimerkiksi verkkoselaimessa tai päätelaitteessa mahdollisesti olevasta ominaisuudesta tai sen puutteesta, joka estää palvelun esteettömät ominaisuudet.

Elinkeinoelämän keskusliitto, EK kannattaa valvonnan keskittämistä. Aluehallintovirasto toimisi valvovana viranomaisena, kun digipalveluiden osalta saavutettavuusvalvonta on jo aluehallintoviraston alaisuudessa. Esimerkiksi Finanssivalvonta valvoo jo pankkitoimintaa ja tekee kuluttajaviranomaisen kanssa yhteistyötä tässä valvonnassa. **EK** ehdottaa myös, että valvontaviranomaiset tekisivät yhteistyötä keskenään EU:n tasolla, jotta valvontakäytäntö ei riipu siitä, missä valtiossa yritystoimintaa harjoitetaan vaan markkinoille muodostuisi selkeä koko sisämarkkinat kattava valvontalinja. **EK** kannattaa, että Tukes toimisi tuotteiden osalta valvovana viranomaisena. Tukes harjoittaa monipuolisesti valvontatoimintaa jo nyt ja siten sillä olisi parhaat edellytykset ottaa tuotteiden valvonta hoitaakseen jo kartoitetun tiedon ja taidon perusteella.

FiCom huomioi sanktioinnista, että sääntelyä on eri laeissa, ja siksi tulee varmistaa, että määritelmät ovat yhteneväisiä ja sanktioita koskeva sääntely on esteettömyyssäädösten osalta samanlaista kaikissa laeissa. SVPL:ssä on esimerkiksi seuraamuksia, kuten keskeyttämisuhka ja teettämisuhka (332 §), joita ei ole digipalvelulaissa ja uudessa esteettömyyslaissa.

MTV kannattaa Traficomia av-mediapalveluiden valvojaksi. On luontevaa, että sama viranomainen vastaa sekä AVMS-direktiivin että esteettömyysdirektiivin nojalla annettujen esteettömyyttä koskevien lakien valvonnasta.

Medialiitto ehdottaa av-mediapalveluita valvovaksi viranomaiseksi Liikenne- ja viestintävirastoa, jolle sähköisen viestinnän palvelulaki ja kokonaisuuteen keskeisesti liittyvä audiovisuaalisia mediapalveluja koskeva direktiivi eli AVMS-direktiivi sekä niitä koskeva tulkintakäytäntö ovat tuttuja. Media-alalle on tärkeää, että viranomainen tuntee myös aikaisemmat AVMS-direktiivin rajanvetoihin liittyvät tulkinnat.

Sanoma Oyj katsoo, että tuotteiden markkinavalvonnan tulee olla joustavaa ja huomioida nopeasti kehittyä teknologia sekä muuttuvat kuluttajatottumukset. Valvonnan tulee olla myös linjassa sen kanssa, miten vastaava valvonta toteutetaan muissa jäsenvaltioissa. **Sanoma** kannattaa seuraavaa valvontavaihtoehtoa: B) Traficom valvoo sähköisiin viestintäpalveluihin käytettäviä kuluttajapäätelaitteita ja kuluttajapäätelaitteita, joiden avulla käytetään audiovisuaalisia mediapalveluja ja ESAVI muita esteettömyysdirektiivin mukaisia tuotteita. Valvonta jakautuisi siis sen mukaan, mikä toimija valvoo vastaavia palveluja.

Kuluttajaliitto katsoo, että mikäli esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten valvovana viranomaisena toimisi useampi viranomaistaho, on syytä selvittää keinoja, joilla kansalaisten suuntaan voitaisiin näyttäytyä ns. yhden luukun -mallina. Kuluttajan saattaa toisinaan olla vaikea tehdä eroa tavaran ja palvelun välillä ja toisinaan kuluttajan ostokseen saattaa kiinteästi liittyä molempia. Erottelu tuotteen ja palvelun välillä saattaisi näissä tilanteissa näyttäytyä hankalana kuluttajien suuntaan.

Kuluttajaliitto katsoo, että lisäksi on syytä vielä tarkentaa, missä ja miten kuluttaja voi tehdä ilmoituksia havaitsemistaan em. lainsäädännön puutteista.

Microsoft katsoo, että kuluttajien esittämien kyselyjen ja ratkaisuprosessin yksinkertaistamiseksi sekä yritysten tehokkuuden ja selkeyden edistämiseksi olisi vahvistettava vastuuta markkinavalvonnasta ja täytäntöönpanosta keskitettyyn yksikköön.

KEHA-keskus lausuu, että aluehallintoviraston suorittama digitaalisten palvelujen valvonta on toiminut pääasiassa hyvin, mutta jatkossa on erityisesti huomioitava esityksen edellyttämä lisäresursointi valvontaviranomaiselle valvonnan laadun ja riittävyyden varmistamiseksi.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto lausuu, että tässä vaiheessa esteettömyysdirektiivin valvonnan keskittämisessä yhteen viranomaiseen on myös haasteita. Saavutettavuusvalvontaa on alettu tehdä vuoden 2021 jälkimmäisellä puoliskolla, joten työmäärät ja prosessit eivät ole vielä vakiintuneet. Etelä-Suomen aluehallintovirasto ei myöskään ole eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain (1137/2016) 4 §:ssä tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen. Kansalaisten ja sidosryhmien kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että yksi valvontaviranomaisista toimisi joka tapauksessa esteettömyysdirektiivin kansallisen valvonnan koordinaattorina. Merkittävässä roolissa on myös tehokas viranomaisten kansainvälinen yhteistyö erityisesti EU:ssa.

Tukes lausuu, että tuotteiden valvonta tulisi osoittaa kokonaisuudessaan Traficomille tai ESAVille.

Kuurojen liitto ry lausuu, että valvonta tulisi jakaantua sen mukaan, mikä toimija valvoo vastaavia palveluja.

Suomen Diabetesliitto ry lausuu, että esimerkiksi lääkinnällisten laitteiden valvonta on tällä hetkellä Fimean tehtävä, ja valvovan viranomaisen osittainkin muuttuessa tulee varmistaa, että valvonnassa on riittävä osaamista eri erikoisalojen tuotteiden ja palvelujen käytöstä, jotta valvonta voi toteutua käyttäjälähtöisesti.

Liikenne- ja viestintävirasto lausuu, että Etelä-Suomen aluehallintovirasto tuntee digitaalisten palvelujen saavutettavuusvaatimukset, joissa on samoja periaatteita kuin tuotteiden esteettömyysvaatimuksissa. Valvottavien tuotteiden osalta suuri osa tehtävistä tulee liittymään digitaalisten ohjelmien ja käyttöjärjestelmien valvontaan, joista Etelä-Suomen aluehallintoviranomaisella on jo osaamista.

Kehitysvammaliitto ry lausuu, että digipalvelulain mukainen valvonta tulisi keskittää Etelä-Suomen aluehallintovirastoon.

Business Finland Oy lausuu, että digitaalisten palvelujen valvonta on keskitetty Etelä-Suomen aluehallintovirastolle, on koettu toimivan hyvin. Lisäksi suurimmissa organisaatioissa tulisi olla nimetty saavutettavuudesta vastaava henkilö kuten GDPR:ssä, joka tukisi organisaatiossa direktiivin ja lain noudattamista.

Asiakkuusmarkkinointiliitto ry ja **Erikoiskaupan liitto Etu ry** lausuvat, että luonnoksessa ehdotettu ESAVI on sopivin viranomainen valvomaan verkkopalveluiden esteettömyyttä. CE-merkinnän käytön valvonta useimmissa tuoteryhmissä kuuluu jo nyt TUKESin tehtäviin.

Liikenne – ja viestintävirasto Traficomin mukaan Etelä-Suomen aluehallintovirastolla on tällä hetkellä myös liikenteen digitaalisiin palveluihin liittyviä valvontatehtäviä julkisesti järjestetyn liikenteen osalta. Esteettömyysdirektiivin myötä lainsäädännön piiriin kuuluvien digitaalisten palvelujen määrä kasvaa ja niiden sisältöön kohdistuu tarkempia vaatimuksia. Aluehallintovirastolle ehdotuksessa esitetty rooli esteettömyysdirektiivin palveluja valvovana viranomaisena on luonteva jatko

sille jo osoitetulle roolille saavutettavuusdirektiivin valvojana. **Traficom**in tiedon mukaan ministeriöiden välisissä keskusteluissa on esitetty myös vaihtoehtoa, jossa saavutettavuusdirektiivin mukaisen saavutettavuuden valvonta ja esteettömyysdirektiivin mukainen yleinen tuote- ja palveluvalvonta keskitettäisiin kokonaisuudessaan Liikenne- ja viestintävirastolle. Edellä kuvattu huomioiden Traficom pitää edelleen perusteltuna sitä, että esteettömyys- ja saavutettavuusdirektiivin mukaiset valvontatehtävät keskitettäisiin pääosin jonkin muun viraston yhteyteen. Mikäli tehtävät kuitenkin osoitettaisiin Liikenne- ja viestintävirastolle, ei sillä ole osoittaa resursseja eikä osaamista esteettömyysdirektiivin edellyttämien tehtävien hoitamiseen olemassa olevista resursseista. **Traficom**in mukaan luonteva työnjako liikenteen esteettömyystietojen osalta olisi, että aluehallintovirasto valvoo palvelun esteettömyyttä (saavutettavuutta) ja Liikenne- ja viestintävirasto voi neuvoa ja ohjeistaa palvelun sisällöstä (esimerkiksi mitä tarkoitetaan reaaliaikaisilla matkustustiedoilla). Kuluttajien ja toimijoiden kannalta on kuitenkin tarkoituksenmukaisempaa, että valvovia viranomaisia on vain yksi, ja viranomaisten keskinäinen tuki sovitaan esimerkiksi yhteistyösopimuksin. Yhteistyöstä Etelä-Suomen aluehallintoviraston ja Liikenne- ja viestintäviraston välillä voisi säätää tarvittaessa vastaavalla tavalla kuin sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 308 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi.

Muistiliitto ry lausuu huolensa siitä, että direktiivin hyvät tavoitteet voivat jäädä toteutumatta, jos kansalliseen implementointiin ei panosteta riittävästi.

Etelä-Karjalan pelastuslaitos lausuu, että kansallisesti yhteiskunnan palveluiden saavutettavuuden edistämiseksi on hyvä luoda arviointimittarit, joiden tuottaman tiedon kautta voidaan seurata ajan funktiona saavutettavuuden edistymistä ja sitä vahvistavien toimien vaikuttavuutta yhteiskunnassa. Arviointitiedon kautta kyetään käymään avointa yhteiskunnallista keskustelua esteettömyyden tilasta, suuntaamaan resursseja sekä tuottamaan ylitoimialaista yhteistyötä esteettömyyden ja saavutettavuuden edistämiseksi ja parhaiden käytänteiden jakamiseksi eri palveluntuottajien välillä.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) lausuu, että olisi perusteltua, että jo nykyisin saavutettavuusvaatimusten valvonnassa vastaava Etelä-Suomen aluehallintovirasto olisi toimivaltainen myös tuotteiden markkinavalvontaan liittyen.

Yhdenvertaisuusvaikutukset

Useissa lausunnoissa tuotiin esille huomio koskien yhdenvertaisuusvaikutuksia. Yhdenvertaisuusvaikutusten todettiin olevan puutteellisia, erityisesti sen osalta, miten vammaisyleissopimusta toimeenpannaan ja mikä vaikutus esityksellä on sopimuksen artiklojen toteutumiseen käytännössä. (**Vammaisfoorumi**, jonka lausuntoon usea järjestö yhtyi, **Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto**, **Ihmisoikeuskeskus**, **Itä-Suomen yliopisto**, **Kynnys ry**).

Svenska litteratursällskapet i Finland lausunnon mukaan esityksessä ei käsitellä lainkaan vaikutuksia sananvapauteen. Sähkökirjojen levittämistä koskevilta osin lakiehdotus voidaan tulkita koskevan myös sellaisten sähköisten kirjojen julkaisemista, jotka yleishyödylliset yhdistykset ja säätiöt julkaisevat ilman taloudellista motiivia. Tämä rajoittaa kohtuuttomasti sananvapautta.

Kansalliskirjasto lausuu myös, että lainsäädännön suhdetta perustuslakiin tulisi tarkastella myös sananvapauksen toteutumisen kannalta.

Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf lausuu, että esityksessä tulisi analysoida sähköisiä kirjoja koskevaa sääntelyä demokraattisesta näkökulmasta. Media- ja kustannusala on usein itse

muissa tutkimuksissa korostanut heidän työnsä demokratian ja tiedon välittäjänä. Myös **Itä-Suomen yliopisto** lausuu, että esitysluonnoksessa ei ole tunnistettu sähkökirjojen merkitystä demokrati-alle.

Vaikutustenarviointi

Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä, Kuntaliitto ja valtiovarainministeriö lausuvat, että vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin ja hyvinvointialueiden palveluihin ei ole esityksessä kuvattu tarkemmin. Muutoksilla on vaikutuksia eri toimijoille.

Suomen Reumaliitto, SOSTE toteaa lausunnossaan, että vaikutustenarviointia hankaloittaa se, että esityksen useissa kohdissa viitataan jo olemassa olevaan sääntelyyn, jolloin on vaikea nähdä jääkö lakien väliin aukkoja.

Muun muassa **Medialiitto ry** ja **Suomen Kustannusyhdistys** lausuvat, että vaikutusarviointeihin tulisi suhtautua varauksellisesti ja vaikutusten suuruus selviää vasta, kun esteettömyysvaatimuksia aletaan soveltaa kesäkuussa 2025.

Medialiitto ry lausuu, että kustannuksia kertyy siitä, että sähkökirjoja tulee alkaa tehdä uudella tavalla, jonka takia tarvitaan uutta osaamista koko tuotantoketjuun. Lisäksi kuluja aiheutuu ohjelmistohankinnoista, henkilöstön koulutuksesta ja sähkökirjojen teknisestä toteutuksesta.

Kaupan liitto ry lausuu, että verkkokauppojen määrä on arvioitu esityksessä liian alhaiseksi. Lisäksi epäselväksi jää väite, jonka mukaan verkkokaupassa kustannukset jakautuvat tasaisemmin toimijoiden kesken kuin esimerkiksi henkilöliikenteessä. Lausunnossa toivotaan, että laskelmia tarkennetaan esimerkiksi vaikutuksista pienille ja keskisuurille verkkokaupoille.

FiCom tuo esiin, että sähköisten viestintäpalveluiden osalta kertaluonteisiksi kustannusvaikutuksiksi on arvioitu noin 1,62 miljoonaa euroa, mikä voi jakautua usealle vuodelle. Vaikuttaa vahvasti siltä, että kustannusvaikutukset sähköisen viestinnän palveluiden osalta on arvioitu aivan liian alhaiseksi, kun kustannuksia verrataan muihin toimialoihin. Esimerkiksi pankki- ja maksupalveluiden kustannusvaikutuksiksi on arvioitu yli 135 miljoonaa euroa. **Telia** yhtyy FiComin lausuntoon ja toteaa myös kustannusvaikutusten vaikuttavan alhaisilta sähköisen viestinnän ja av-median osalta.

Medialiitto toteaa, että vaikutustenarvioinnit on tehty viime syksynä, ja alan toimijoille, kuten sähkökirjojen kustantajille tai tv-toimijoille, kuten lähettäjäyrityksille, ei vielä tuolloin ollut selvää, mitä esteettömyysdirektiivi käytännössä tarkoittaa tiettyjen palveluiden kohdalla. Tästä syystä vaikutustenarviointeihin tulee suhtautua varauksellisesti.

MTV toteaa, että MTV ja muut kaupalliset televisiot kilpailevat kansainvälisten jättien kuten YouTuben, TikTokin, HBO:n ja Netflixin kanssa. On huolehdittava, että kansallinen sääntely ei anna kansainvälisille jäteille kilpailuetua.

Yleisradio toteaa lausunnossaan, että direktiivin velvoitteilla on erittäin suuret vaikutukset Ylen verkkosivuihin. Lainmuutoksesta seuraa mittakaavaltaan erittäin suuri tarve sivujen muutoksiin ja uudelleen koodaukseen.

Paikallisliikenneliitto ry lausuu, että henkilöliikenteen selvityksessä ajoneuvolaitteet on jäänyt huomiotta ja arvioimatta. Kansallisen ymmärryksen lisäämiseksi tulisi vielä täsmentää, mihin soveltamisalan kategoriaan kaupunkiraidepalvelut (esim. metrot ja ratikat) kuuluvat.

Kuntaliitto lausuu, että liikennepalveluiden osalta lakiluonnoksen vaikutusten arviointi on puutteellinen, eikä sen pohjalta voi arvioida velvoitteiden täyttämisen kustannuksia toimijoille. Esityksen perustelumuiustiossa henkilöliikenteen uusimista vaativien itsepalvelupäätteiden määräksi arvioidaan 250 kappaletta (s.64). Kuitenkin pelkästään HSL-alueella itsepalvelulaitteiden määrä on noin 4 500 kappaletta ja näiden uushankinta-arvo on noin 7 miljoonaa euroa. Lukijalaitteita tulee voida käyttää koko niiden teknillistaloudellisen käyttöiän ajan ja uushankinnoissa tulee hyödyntää direktiivin mahdollistama itsepalvelupäätteitä koskeva siirtymäaika.

Linja-autoliitto lausuu, että vaikutustenarviointi on ollut lausunтовaiheessa poikkeuksellisen vaikeaa, koska liikenteen alalla säädettävien vaatimusten tulkinnasta ja vaatimuksista on perustellusti esitetty erilaisia arvioita. Lainsäädännön onnistunut toteutuminen edellyttää laaja-alaisempaa vuorovaikutusta ymmärryksen lisäämiseksi ja vaatimusten toteuttamiseksi.

Turun kaupunki lausuu, että muutokset ja uudistukset tietävät aina kohoavia kustannuspaineita palveluita ja tuotteita tarjoaville. Vaikka kustannukset olisivat pääosin etupainotteisia, on mahdollistettava siirtymäaika. Uudistuksen myötä voi kysyntä ja kilpailu lisääntyä ja muutos- tai uudistustöiden toteutustavat kehittyvät ja muutuskustannukset pienenevät.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) lausuu, että esityksessä olisi syytä tarkemmin kuvata soveltamisalaan kuuluvien yritysten lukumääriä.

Terminologia

Lausunnoissa nousi esiin terminologiahaaste. Kyseessä on esteettömyysdirektiivi, joka koskee sekä digitaalisten palvelujen saavutettavuutta että fyysisen ympäristön ja tuotteiden esteettömyyttä.

Itä-Suomen yliopisto lausuu, että terminologian johdonmukaisuuteen toivottiin selkeytystä.

Helsingin kaupunki ja **SOSTE** nostivat lausunnossaan esiin käsitteiden selkeytyksen tarpeen, esteettömyysdirektiivin kansallisessa käänöksessä puhutaan vain esteettömyydestä.

Turun kaupungin mukaan käsitteet tulisi erottaa selkeämmin omiksi osa-alueiksi. Esteettömyys käsittelisi esimerkiksi pääosin rakennettua ympäristöä ja fyysisiä objekteja, kun taas saavutettavuus digitaalisia palveluja ja toteutuksia.

Invalidiliitto ry (ESKE) lausuu, että lakiluonnoksessa pitäydytään lähes yksinomaan EU:n esteettömyysdirektiivin sanamuodoissa tai niiden suomenkielisissä käänöksissä ilman, että laajemmin olisi omaksuttu YK:n vammaissopimuksen sisältö tai YK:n vammaiskomitean yleiskommentit.

Kielelliset oikeudet, käytettävyys ja ymmärrettävyys

Kuurojen liitto ry korostaa velvoitetta edistää viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia saada tieto omalla kielellään ja käyttää omaa kieltään.

SAMS korostaa lausunnossaan selkokielen merkitystä ja esittää selkokielisten ja muiden kognitiivisesti käytettävissä olevien ratkaisujen hyödyntämistä läpileikkaavasti kansallisessa toimeenpanossa.

Itä-Suomen yliopisto lausuu, että kielilain soveltamisen ja viittomakielen edistämistä ei ole otettu huomioon. Kielilain sääntelyn huomioon ottaminen, viittomakielilain sääntelyn huomioon ottaminen.

Näkövammaisten liitto ry:n, Kuluttajaliiton ja Itä-Suomen yliopisto mukaan, jotta tekstistä puheeksi -ominaisuutta voidaan hyödyntää, edellytyksenä on, että se käyttää kansallisia kieliä. Maintenance kansallisista kielistä tulee lisätä tekstistä puheeksi -ominaisuuden määrittelyihin.

Oikeusministeriö tuo lausunnossaan esille, että kielilain vaatimuksia on mahdollista edellyttää myös yksityisen sektorin toimijalta.

Kuurojen liitto ry lausuu, että digipalvelulaisissa (10 b §) tulee huomioida myös viittomakielilain (359/2015) viranomaisille tuoma velvoite edistää viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia saada tietoa omalla kielellään ja käyttää omaa kieltään. Siksi poikkeaminen saavutettavuusvaatimuksista tulee olla nimenomaan poikkeus, johon täytyy löytyä vahva peruste eli se ei saa tarjota mahdollisuutta laistaa velvoitteista.

Humanistinen ammattikorkeakoulu lausuu erityisesti kielellisen saavutettavuuden tärkeydestä. Tekniikan ja digitaalisuuden tulisi kulkea käsi kädessä kielellisen saavutettavuuden kanssa.

Kehitysvammaliitto korostaa kielen ja sen ymmärrettävyyden tärkeyttä ja keskeisissä palveluissa selkokielen käytön edellyttämistä.

Itä-Suomen yliopisto lausuu, että lainvalmistelussa ei ole kiinnitetty asianmukaista huomiota kognitiivisesti vammaisten henkilöiden asemaan. Hallituksen esitysluonnoksen jatkovalmistelun yhteydessä on huolehdittava, että palveluiden esteettömyydessä ja saavutettavuudessa huomioidaan selkokielinen sisällöntuotanto.

Kehitysvammaliitto ry lausuu, että olisi hyvä ottaa tarkemmin kantaa palveluiden helppokäyttöisyyden toteutumiseen.

Poikkeukset

Useissa lausunnoissa tuotiin esille, että kohtuuttomaan rasitteeseen tulisi vedota vain tarkoin rajatuissa poikkeustilanteissa (muun muassa **Kehitysvammaisten Tukiliitto ry, Invalidiliitto ry, Kuurojen liitto ry**).

Useissa lausunnoissa tuotiin esille, että kohtuuttomaan rasitteeseen vetoamisesta tulee tehdä myös käytännössä mahdollista eikä se ole hallinnollisesti raskasta (**MTV, Kirjakauppaliitto, Kopiosto ry, Medialiitto ja Suomen Kustannusyhdistys**).

Sanoma Oyj katsoo lausunnossaan, että hallituksen esitystä tulisi täydentää siten, että kohtuutonta rasitusta arvioitaisiin myös suhteessa sen palvelun kokonaisuuteen, johon velvoite kohdistuu. Ehdotetut vaatimukset voivat muodostua palveluntarjoajalle kohtuuttomiksi esimerkiksi kertaantuvien kustannusten johdosta, kun palvelusta on tehtävä esteetön jokaisessa erilaisessa käyttöliittymässä, vaikka sinällään kohtuutonta rasitusta koskevan arvioinnin perusteella todettaisiin, että palvelun tekeminen esteettömäksi yhdessä käyttöliittymässä ei olisi kalliimpaa kuin toisessa. Hallituksen esitystä täydennetään siten, että kohtuuttoman rasituksen kustannus-hyötyarvion sekä nettokustannusarvion yhteydessä tehtävässä kokonaisharkinnassa otetaan huomioon myös esteettömyysmääräysten toteuttamisen kustannusten vaikutus palvelun tuottamaan voittoon. Mahdollinen palvelun tappiollisuus tulisi huomioida kohtuuttoman rasituksen perusteena.

Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) ehdottaa, että kohtuuttomaan rasitteeseen vetoaminen olisi aidosti mahdollista ja hallinnollisesti vetoamisprosessi tulee luoda mahdollisimman kevyeksi. Asiassa

on luotettava talouden toimijoiden harkintakykyyn ja siihen, että heidän tarkoituksensa on tehdä palveluista ja tuotteista niin pitkälle esteettömiä ja saavutettavia kuin se vain on mahdollista eikä kohtuuttomaan rasitteeseen vetoamista tule hankaloittaa sen vuoksi, että talouden toimijoihin kohdistuisi epäily siitä, etteivät he haluaisi tuottaa esteettömiä ja saavutettavia tuotteita ja palveluita.

Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) lausuu, että esityksessä on ehdotettu kirjausta, jonka mukaan kohtuuttomaan rasitteeseen ei voisi vedota, mikäli talouden toimija saa julkista tai yksityisistä lähteistä rahoitusta, jota on myönnetty saavutettavuuden tai esteettömyyden parantamiseen. **EK** ehdottaa, ettei tällaista rajoitusta kirjattaisi, sillä rahoituksen saaminen voi olla välttämätöntä esteettömyyden tai saavutettavuuden toteuttamiseksi ja innovaatioiden aikaansaamiseksi niiltä osin kuin palvelu tai tuote siihen soveltuu. Yrityksillä tulisi silti olla tosiasiallinen mahdollisuus vedota kohtuuttomaan rasitteeseen niiltä osin kuin palvelu tai tuote ei sovellu esteettömäksi, vaikka rahoitusta saisikin saman aikaisesti. Mikäli tällainen rajoitus kuitenkin säilytetään, **EK** pitää tärkeänä, että rajoitus on määräaikainen ja voimassa vain niin kauan kuin kyseistä myönnettyä rahoitusta käytetään.

Suomen kustannusyhdistyksen lausunnon mukaan on tärkeää, että kustantajalla on direktiivissä säädetty liikkumavara, joka mahdollistaa sen, että oppimateriaalista tekee mahdollisimman saavutettavan ja esteettömän, vaikka kaikilta osin esteettömyyttä ei ilman kohtuutonta rasitetta voisikaan toteuttaa.

Medialiitto ja **Suomen Kustannusyhdistys** lausuvat, että esitykseen olisi tärkeä täsmentää, miten pitkään poikkeukseen voidaan vedota, jos on saanut ulkopuolista rahoitusta esteettömyyden tai saavutettavuuden parantamiseen.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto toivoo, että myös olemassa olevan digipalvelulain säännöksiä täsmennettäisiin näiltä osin, jotta soveltamisalakokonaisuus olisi selkeämpi. Digipalvelulain ehdotuksesta voi olla vaikea hahmottaa sitä, että saman lain eri luvuissa on hieman eri perusteet kohtuuttoman rasitteen arvioinnille. Etelä-Suomen aluehallintoviraston mukaan jo nykyisessä laissa aiheutuu epäselvyyttä siitä, että kohtuuttoman rasitteen tilapäisyys ei ilmene kansallisesta lakitekstistä, vaan ainoastaan hallituksen esityksestä (60/2018) ja Euroopan komission täytäntöönpanopäätöksestä (2018/1523). Lakitekstiä olisi hyvä tarkentaa tältä osin.

Itä-Suomen yliopisto pitää direktiivin vastaisena, kun direktiiviä luetaan yhdessä YK:n vammais-sopimuksen kautta, esitysluonnoksessa omaksuttua lainsäädäntöratkaisua, vapauttaa kohtuuttoman rasitteen käsitteen kautta sähkökirjojen tuottajia esteettömyysvaatimusten noudattamisesta. Direktiivin perustavana tavoitteena on nimenomaan vaikuttaa siihen, että tuottajat uudistavat tuotantoprosessejaan ja hankkivat osaamista.

Mikroyritys

Useissa lausunnoissa todetaan, että lainsäädännön katsotaan turvaavan minimin ja usea yritys jäisi soveltamisen ulkopuolelle.

Vammaisfoorumi ehdottaa lausunnossaan, että mikroyrityksen määritelmä sidottaisiin kansallisesti kirjanpitolain mukaiseen määritelmään mikroyrityksestä. Tähän yhtyi usea lausunnonantaja (**Kehitysvammaisten Tukiliitto ry**, **Kehitysvammaisten Tukiliitto ry**, **Kuuloliitto**, **Näkövammaisten liitto**, **Autismiliitto ry**, **Förbundet Finlands Svenska synskadade rf**, **Invalidiliitto ry**).

Myös **Itä-Suomen yliopisto** pitää perusteltuna, että mikroyrityksen määritelmä rakennettaisiin esimerkiksi kirjanpitolain 1 luvun 4b §:ää vastaavaksi.

Useissa lausunnoissa tuotiin myös esille tarve mikroyrityksiä koskevalle siirtymäajalle eli ajalle, kun mikroyrityksestä tulee yritys, joka on vaatimusten piirissä (**EK, Medialiitto, Suomen Kustannusyhdistyksen, Kirjakauppaliitto, Kaupan liitto**).

Kuluttajaliitto toteaa, että esimerkiksi sen sijaan, että mikroyritykset suljettaisiin kategorisesti ulkopuolelle, olisi enemminkin syytä tarkastella, onko näiden yritysten joukossa sellaisia tuotteita/palveluita tuottavia yrityksiä, joilla on erityinen merkitys kuluttajien yhdenvertaisuudelle.

Suomen Kustannusyhdistyksen lausunnon mukaan on hyvä, että esitysluonnos vastaa direktiiviä siinä, että palveluita tarjoavat mikroyritykset jäävät sääntelyn ulkopuolelle.

Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) lausuu, että pitää soveltamisala ei kata mikroyrityksiä, mikä vastaa direktiivin minimitasoa. Lähtökohtaa voidaan pitää perusteltuna. Hankintalaki ei kuitenkaan mahdollista poikkeamista, vaan hankinnan kohteen vaatimusten, kuten esteettömyysvaatimusten, tulee olla kaikille tasapuolisesti samat ja hankintamenettelyssä tulee noudattaa hankintalakia sen edellyttämällä tavalla. Lainsäädäntökokonaisuus luo kannustimia sille, että myös mikroyritykset saattavat palvelunsa esteettömyysvaatimusten mukaisiksi.

Laki eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista

Asetukset

Oikeusministeriö toteaa launnossaan, että lakiehdotuksessa ei ole pykälää, jossa varsinaisista esteettömyysvaatimuksista olisi säädetty tai jossa direktiivin liitteet pantaisiin täytäntöön. Lausunton perusteella tarkennettiin lain 6 §:ää, jossa säädetään tuotteiden esteettömyysvaatimuksista. Asetuksenantovaltuuksiin liittyvien säännösten sisältöä on täsmennetty myös digipalvelulain (10 a §) ja SVPL:n (194 a-d ja h §) osalta. Pykälillä pannaan täytäntöön saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimukset, joiden sisällöstä annetaan erikseen valtioneuvoston asetukset.

Finnair Oyj lausuu, että esityksessä oleva asetusluonnos ei anna lisätietoa tai tukea direktiivin täytäntöön panemiseksi ja sen yksityiskohtaiseksi arvioimiseksi.

Valtiovarainministeriö lausuu, että esteettömyysvaatimuksista tarvitaan nykyistä tarkempia tietoja esimerkiksi hankintojen toteuttamisen näkökulmasta.

Kaupan liitto lausuu, että kun valtioneuvosto käyttää sille esitettyä asetuslantovaltuutta, tulisi pitäytyä direktiivin vaatimuksissa sekä vammaisten ja toimintarajoitteisten henkilöiden että elinkeinonharjoittajien yhdenvertaisen kohtelun ja sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi.

Talouden toimijat

Oikeusministeriö lausuu, että eri toimijoiden vastuiden ja velvollisuuksien täsmentäminen on tärkeää jatkovalmistelussa, esimerkiksi palveluntarjoajan ja talouden toimijan käsitteiden tarkastelu. Eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain osalta on määritelmästä poistettu palveluntarjoaja, koska tämä termi kuuluu digipalvelulain soveltamisalaan.

Kaupan liitto katsoo, että myös jatkossa tulisi olla vapaaehtoista käyttöä kolmatta osapuolta tuotteen vaatimuksenmukaisuuden tarkastamisessa. Mahdollisten standardien hyväksyminen ei saisi muuttaa tilannetta.

Svenska litteratursällskapet i Finland lausuu, että ehdotuksen perusteluissa ei erotella sitä, mil-laista yksityistä toimijaa vaatimukset koskevat, todetaan vain, että saavutettavuusvaatimukset koskevat sekä julkisia että yksityisiä toimijoita. Tätä tulisi selkiyttää lakitekstissä siten, että käy selvästi ilmi, että lakia ei sovelleta yleishyödyllisiin yhdistyksiin ja säätiöihin tai yksityisiin henkilöihin, jotka ilman voiton tavoittelua harjoittavat esimerkiksi julkaisutoimintaa. .

Tukes lausuu, että esityksessä ei talouden toimijan määritelmään kuitenkaan ole sisällytetty jakelupalvelun tarjoajaa eikä säädetty sen velvollisuuksista. Ehdotetun lain lisääminen markkinavalvontalain soveltamisalaan ei tee markkinavalvonta-asetuksen ao. artikloja suoraan sovellettaviksi vaan niitä sovellettaisiin välillisesti markkinavalvontalain kautta.

Kuluttaja

Kuluttajan määritelmä liittyy vahvasti kaikkiin käsiteltävissä oleviin lakeihin. Useissa lausunnoissa todettiin, että kuluttajan määritelmää täytyy täsmentää. Kuluttajana voi olla myös oppilaita, opiskelijoita, tutkijoita, opettajia ja muita ammattilaisia työssä, yritystoiminnassa tai viranhoidossa.

Vammaisfoorumi huomauttaa, että vammainen ihminen on kuluttaja siinä missä muutkin kansalaiset. Tuotteisiin ja tavaroihin sekä palveluihin liittyvät sopimusehdot eivät saa johtaa syrjintään vamman perusteella eikä vammasta saa aiheutua suhteessa tuotteen tai palvelun saatavuuteen lisäkuluja asiointitapoihin liittyen. On huomioitava myös, että koska verkkokauppapalveluiden pitää olla saatavutettavia vain kuluttajille, tämä merkitsee esimerkiksi vammaisyrittäjiin kohdistuvaa syrjintää tilanteissa, jolloin he eivät ole kuluttajan asemassa.

Kehitysvammaliitto ry edellyttää, että esteettömyysdirektiivin tarkoitusten saavuttamiseksi kuluttajan käsite määriteltäisiin tässä yhteydessä laajemmin. **Invalidiliitto ry (ESKE)** lausuu, että lakiesityksessä pitäisi näkyä vahvemmin vammaisen henkilön asema kuluttajana, joka omalta osaltaan voi nauttia tarjolla olevista tavaroista ja palveluista yhdenvertaisesti muiden kanssa. **Suomen Diabetesliitto ry** lausuu, että kuluttaja-termi on osin epäsopiva ja voi aiheuttaa epäselvyyttä direktiivin soveltamisesta: esim. lääkinnällisten laitteiden käyttäjät eivät ole kuluttajia sanan varsinaisessa merkityksessä, vaan julkisin varoin kustannetun hoitotarvikkeen, tuotteen ja siihen mahdollisesti liittyvän palvelun, käyttäjiä.

Helsingin kaupunki toteaa lausunnossaan, että digipalvelulaki velvoittaa nykyisellään myös työtehtävissään palveluja käyttävät ammattihenkilöt tietyin rajauksin ja esittää tässä mielessä soveltamisalan laajentamista kuluttajasta myös työntekijöihin.

Oikeusministeriön mukaan kuluttajan määritelmä ei tulisi määritellä laeissa kuten ehdotuksessa esitetään. Hallinto-oikeussuhde ei ole kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan/palveluntarjoajan välinen suhde. Toiseksi ei ole tarkoituksenmukaista määritellä termiä uudelleen, kun se on määritelty jo kuluttajansuojalaissa.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston mukaan kuluttajan käsite yhdistyy sekä kuluttajansuojalaissa että yleiskielessä kaupallisiin sopimuksiin ja niiden ehtoihin. Tämä voi aiheuttaa epäselvyyttä lain-säädännön soveltamisessa esimerkiksi sähköiseen ammattikirjallisuuteen, oppikirjoihin ja ISBN-numeroituihin viranomaisten julkaisuihin.

Näkövammaisten liitto ry lausuu, että jos kuluttaja-termiä katsotaan kapeasti eikä tarkastella tosiasiallisesti käyttäjien oikeuksia, esimerkiksi näkövammaiset oppilaat tai opiskelijat, jotka eivät osta oppikirjojaan itse vaan saavat ne oppilaitoksen kautta, voivat jäädä kuluttaja-termin ulkopuolelle.

Finanssiala ry pitää onnistuneena ratkaisua, että esitysluonnoksessa on lähdetty siitä, että esteettömyysdirektiivin säännöksiä sovelletaan vain kuluttajille tarjottaviin pankkipalveluihin.

Kuluttajaliitto lausuu, että olisi syytä vielä harkita kuluttaja-termin käyttöä. Esimerkiksi ehdotukseen sisältyvän digitaalisten palveluiden tarjoamisesta annetun lain muuttamisesta annetun lain 2 § mukaisessa määritelmässä sähkökirjan määritelmä nojaa kuluttajille tarjoamiseen.

Näkövammaisten kirjasto lausuu, että on välttämätöntä varmistaa, että sähkökirjan määritelmä kattaa oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten ja nuorten käyttämät digitaaliset oppimateriaalit. Ellei tätä varmisteta, näkövammaisten lasten ja nuorten yhdenvertaisuus ei parane vaan on riski, että heidän asemansa heikkenee nykyisestä. Terminä kuluttaja on joiltain osin ongelmallinen.

Näkövammaisten kirjasto lausuu, että on huomattava myös, että koska verkkokauppalveluiden pitää olla saavutettavia vain kuluttajille, tämä merkitsee esimerkiksi näkövammaisiin yrittäjiin kohdistuvaa syrjintää tilanteissa, joissa he eivät ole kuluttajan asemassa.

Itä-Suomen yliopiston mukaan esteettömyysdirektiivin soveltamisalan rajaaminen digitaalisiin palveluihin siltä osin, kuin niitä tarjotaan kuluttajille, muodostuu myös YK:n vammaissopimuksen näkökulmasta ongelmaksi, vaikka valittu lainsäädäntöratkaisu onkin kenties hahmotettavissa yhteensopivaksi direktiivin vähimmäisvaatimusten kanssa.

Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) lausuu, että kuluttaja-määritelmässä täytyy ottaa huomioon myös sen suhde muihin määritelmiin, kuten ammattimaiseen ja ei-ammattimaiseen sijoitustoimintaan, jotka kummatkin voivat olla myös kuluttajia.

Tuotteet

Digi- ja väestötietovirasto lausuu, että tunnistusvälineiden esteettömyyden lisäksi myös tunnistusvälineiden hakemiseen liittyvän tiedon ja niiden käyttöön tarkoitetun ohjeistuksen on oltava esteettöntä, esitys on tältä osin nyt liian suppea.

Riesa Consultative Oy korostaa lausunnossaan, että itsepalvelupäätteiden sijoittelu on myös tärkeä osa tuotteen esteettömyyttä.

Kuuloliitto ry lausuu, että tuotteen CE-merkintään olisi lisättävä tieto, jossa ilmenee minä vuonna yritys on lanseerannut tuotteen, jotta kuluttaja voi tietää minkä vuoden esteettömyyskriteerejä yritys on noudattanut.

Poliisihallituksen mukaan poliisin operatiivisessa käytössä olevien tuotteiden ja palvelujen osalta esteettömyysvaatimusten ei tule olla sellaisia, jotka heikentävät kyseisten tuotteiden ja palvelujen operatiivista suorituskykyä tai saavutettavuutta. Yleisenä huomiona poliisihallitus toivoo, että esimerkiksi pankkiautomaatit, lippuautomaatit ym. eivät häviä kokonaan siksi, että niitä ei saada täysin esteettömiksi.

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta (digipalvelulaki)

Soveltamisala

Kansalliskirjasto katsoo, että digipalvelulain soveltamisalassa on täsmentämisen tarvetta.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto lausuu, että ehdotuksen teksti on paikoitellen raskaslukuista ja vaikeaselkoista. Erityisesti lain soveltamisala tulisi kirjoittaa selkeästi, jotta myös toimijat saavat lakia lukemalla helpommin kuvan velvoitteistaan. Myös ehdotettujen lakimuutosten siirtymäsäännökset pitäisi kirjoittaa selkeämmin.

Kansalliskirjasto toivoo, että digipalvelulaki muotoiltaisiin ilmaisemaan selkeämmin, miten sitä sovelletaan ennen 2025 valmistettuihin sähkökirjoihin. Kansalliskirjasto toivoo, että hallituksen esityksessä vielä suorasanaisemmin todettaisiin, ettei esitys koske kirjastojen digitaalisia palveluja silloin, kun kirjasto on ostanut tai lisensoinut e-aineistopalvelun (e-kirjat, äänikirjat, e-lehdet, videot/elokuvat) kaupalliselta palveluntarjoajalta.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto ESAVI lausuu, että rajanvetohaasteita liittyy myös esimerkiksi mobiililaitteen käsitteeseen jo nykyisessä digipalvelulaissa. **ESAVI** lausuu, että lainsäädäntöön tarvittaisiin tarkennusta myös alueellisesta soveltamisalasta ja valvontaviranomaisen toimivallasta. Tulkinnanvaraiseksi jää, onko Suomen valvontaviranomaisella toimivalta valvoa esimerkiksi maailman toisella puolella tehtyjä lukusovelluksia.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom lausuu, että digipalvelulain soveltamisalaa tulisi täsmentää siten, että siitä käy selvästi ilmi, että lain 3 a lukua sovelletaan myös esteettömyysdirektiivin 2 artiklan 2 kohdan a-b alakohtien mukaisesti kuluttajille tarjottaviin, sähköisen viestinnän palveluista annetun lain mukaisesti viestintäpalveluihin ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin siltä osin kuin niissä on kyse digipalvelulain mukaisista digitaalisista palveluista. Kyseisten palveluiden tulisi sisältyä myös digipalvelulain määritelmiin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että siltä osin kuin sähköisten viestintäpalveluiden ja av-mediaan pääsyn tarjoavien palveluiden osalta kysymys on digitaalisista palveluista, säädettäisiin niiden saavutettavuudesta ts. esteettömyysdirektiivin mukaisista yleisistä vaatimuksista (sis. tietojen antamisen ja tukipalvelut) digipalvelulaissa.

Liikenne- ja viestintäministeriön mukaan viestintäpalveluiden ja audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoavien palveluiden määritelmät tulisi tuoda digipalvelulakiin.

Asiakkuusmarkkinointiliitto ry lausuu, että esitys aiheuttaa kustannuksia myös sellaisille toimijoille, joita esityksessä ei ole mainittu. Esimerkiksi terveyskeskuspalveluja tarjoavan yrityksen etä-vastaanottopalvelun toteuttaminen tulisi ry:n ymmärryksen mukaan edellyttämään chat- tai automaattisen puheen tekstitysominaisuuden käyttöön ottamista. Tämä taas voisi aiheuttaa merkittäviä haasteita arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuudelle.

Vanhustyön keskusliitto tuo esille, että digitaalisten palveluiden saavutettavuuden ohella tulee varmistaa, että niille henkilöille, joilla ei ole mahdollisuutta tai kykyä käyttää sähköisiä palveluita esimerkiksi toimintakyvyn rajoittumisen vuoksi, tulee järjestää muita tapoja saada informaatiota tai palveluita.

Sähkökirja

Useassa lausunnossa otettiin kantaa sähkökirjan määritelmään, joka nähtiin liian suppeana verrattuna direktiivin määritelmään, joka ottaa sähkökirjan huomioon palveluna. Lisäksi lausunnoissa korostui oppilaiden ja opiskelijoiden asema kuluttajina (kts. edellä kuluttaja).

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan sähkökirjojen siirtymäsäännösten osalta vaikeuksia on juuri siksi, että ne luokitellaan palveluiksi, vaikka niitä koskevat kustannussopimukset koskevat niitä tuotteina, eli sähköisinä teoskappaleina

Suomen lukiolaisten liiton (SLL) mukaan ehdotetut saavutettavuusvaatimukset ovat kattavat ja parantavat toteutuessaan lukemisesteisten henkilöiden yhdenvertaisuutta sähkökirjojen hyödyntämisen suhteen. On hyvä, että on tunnistettu sähkökirjojen tulkinnanvaraisuuden uhka kustannuksille, eikä tämän takia valikoima saisi kapeutua.

Useissa lausunnoissa todetaan, että on hyvä, että tunnistetaan, että vaatimukset vaikuttavat koko sähkökirjojen tuotantoketjuun (muun muassa **SLL, Helsingin kaupunki, Näkövammaisten kirjasto**).

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry lausuu, että kirjojen kustantajien ja lukupalvelujen vastuu esteettömien sähkökirjojen tuotannossa ja tarjoamisessa hämärtyy osin, kun esityksessä on nostettu esiin tekijänoikeuslain rajoitussäännös (s. 82). **Kopiosto ry** mukaan on hyvä, että esityksessä on myös tekijä moraaliset oikeudet (tekijänoikeuslaki 3 §).

Näkövammaisten liitto, Näkövammaisten kirjasto ja Svenska litteratursällskapet i Finland lausuvat, että nyt sähkökirjan määritelmästä on rajattu pois äänikirjat. Kuitenkin direktiivissä määritelmästä ei rajaudu pois sähkökirjat, joissa on tekstin lisäksi ääntä.

Näkövammaisten liitto lausuu, että esitykseen tulisi tarkentaa kenen vastuulla metadatan välittäminen kuluttajalle on. Lisäksi on huolehdittava, että kirjastot saavat kustantajilta ja lukuaikapalveluilta tarvittavan saavutettavuusmetadatan välitettäväksi.

Helsingin kaupunki lausuu, että esityksellä on vaikutuksia myös kirjastoihin sähkökirjojen jakelujoina.

Helsingin kaupunki toteaa lausunnossaan, että dokumenttien suojaus voi aiheuttaa haasteen sähkökirjan sisällön saavutettavuudella.

Yleisten kirjastojen neuvosto lausuu, että esityksessä mainittu vesileimateknologia ei soveltune sellaisenaan sähkökirjan lainauksen valvontaan. Myös yleisten kirjastojen roolia palveluntuottaja olisi syytä tarkentaa.

Medialiitto ja Kopiosto ry lausuvat, että Backlist-teosten sulkeminen uuden sääntelyn ulkopuolelle on ensiarvioisen tärkeää. Kustannusalalle on tärkeää, että lakia ei tulkittaisi niin, että tällä hetkellä saatavilla olevien sähkökirjojen, jotka eivät täytä esteettömyysdirektiivin vaatimuksia, ei saisi pitää lukijoiden saatavilla 28.6.2025 jälkeen. Tälle on vahvat perusteet, koska esteettömyysdirektiivin mukaan suhteellisuuteen liittyvistä syistä esteettömyysvaatimuksia sovelletaan ainoastaan siinä määrin kuin ne eivät aiheuta kohtuutonta rasitetta asianomaiselle talouden toimijalle. Jokaiselle tulee olla mahdollisuus saada tietoa ja osallistua tietoyhteiskuntaan yhdenvertaisesti ja tämän tarkempaa käsittelyä toivottiin yhdenvertaisuusvaikutusta koskevassa osuudessa.

Suomen Kustannusyhdistyksen lausunnon mukaan kyseessä on kirja-alalle suuri mullistus. Kohduttomaan rasitteeseen vetoamisen tulee olla aidosti mahdollista ja sähkökirjoja koskevia säännöksiä tulee soveltaa vain 28.6.2025 jälkeen julkaistaviin sähkökirjoihin.

Svenska litteratursällskapet i Finland lausunnon mukaan vaatimuksia tulisi soveltaa vasta 28.6.2025 lähtien, eikä taannehtivasti jo julkaistuihin sähkökirjoihin. Lisäksi sen tulisi riittää, että sähkökirjasta on olemassa yksi saavutettava versio, tästä lausuu myös **Suomen Kustannusyhdistys**.

Kansalliskirjasto lausuu, että ehdotettu sähkökirjan määritelmä on suorastaan virheellinen. Mikäli halutaan päästä mahdollisimman vähillä muutoksilla, voisi ajatella tällaista muotoilua: sähkökirjalla tarkoitetaan pääosin tekstistä tai graafisesta sisällöstä koostuvaa kirjaa, joka tarjotaan kuluttajalle tiedostoina.

Kansalliskirjasto lausuu, että ilmeisesti digipalvelulain 3 a lukua on tarkoitus soveltaa palveluntarjoajiin laajasti. Lakiesityksen mukaan sähkökirjapalvelut ilmeisesti eivät ole verkkokaupan palvelu, koska nämä kaksi luetellaan erillisinä ("—henkilöliikennepalvelujen, sähkökirjojen sekä verkkokauppojen digitaalisiin palveluihin"). 3 a luvun otsikko ja 10 a § otsikko puhuvat digitaalisista palveluista, eivät verkkokaupan palveluja, mutta 3 a luvun on ilmeisesti tarkoitus koskea sähkökirjoja. Näin ollen sähkökirjapalvelun nähtävästi täytyy olla digitaalinen palvelu eli "verkkosivusto tai mobiilisovellus sekä niihin liittyviä toiminnallisuuksia". Tämä määritelmä on hyvin laaja ja johtaa kysymykseen siitä, kuinka laajasti lain on tarkoitus koskea erilaista sähkökirjojen asettamista yleisön saataville.

Kansalliskirjaston mukaan esitysluonnoksessa vastuu metadatan tuottamisesta jää epäselväksi.

Kuluttajaliiton mukaan, jotta sähkökirjojen yhdenvertaisuus varmistetaan, on syytä vielä harkita "kuluttaja" termin käyttöä sähkökirjojen yhteydessä. Sähkökirjoilla saattaa olla merkitystä esimerkiksi sellaisille opiskelijoille, jotka saavat koulukirjat koululaitoksen tarjoaman. Tiukasti tulkiten nämä henkilöt eivät olisi kuluttajia.

Kansalliskirjasto lausuu, että esityksessä tulisi selkeyttää sitä, sovelletaanko vaatimuksia ennen 28.6.2025 valmistettuihin sähkökirjoihin.

Kirjakauppaliitto lausuu, että sähkökirjoja koskevia säännöksiä tulee soveltaa vain 28.6.2025 jälkeen julkaistaviin sähkökirjoihin. Pitkät siirtymäajat hyviä.

Näkövammaisten kirjasto lausuu, että esityksessä on epäselvää, milloin sähkökirja tulee saavutettavuusvaatimusten piiriin ja ehdottaa asiaan selvennystä. Epäselvää on myös se, kuuluuko erikseen ladattava tiedosto verkkosivulla, ilman erillistä palvelua, soveltamisalaan. Lisäksi lausunnossa toivotaan selvennystä termeihin "Back list" ja "translitteroitu". Myös tietokirjallisuus luetaan pääsääntöisesti kuuluvaksi yleiseen kirjallisuuteen.

Suomen tieteellinen kirjastoseura. Sähkökirjojen metadatan saavutettavuustiedot tulisi saada suoraan kustantajalta/välittäjiltä, kirjastoissa tietojen manuaalinen lisääminen olisi kohtuuton lisätyö.

Svenska litteratursällskapet i Finland lausuu, että pysyvä tunniste on myös esimerkiksi aikakauslehdillä tai artikkeleilla, jolloin ne tulisivat vaatimusten piiriin, vaikka perusteluissa todetaan, että näin ei ole. Myös **Etelä-Suomen aluehallintovirasto** lausuu, että esitys epäselvä sen suhteen, miten tulisi suhtautua PDF-tiedostoon, jolla on myös ISBN-tunnus.

Vammaisfoorumi lausuu, että sähkökirjan lukulaitteen sekä itsepalvelupäätteitä lukulaitteita koskevissa määrittelyissä mainitaan tekstistä puheeksi ominaisuus. Jotta tekstistä puheeksi -ominaisuutta voidaan hyödyntää, edellytyksenä on, että se käyttää kansallisia kieliä. Maininta kansallisista kielistä tulee lisätä tekstistä puheeksi -ominaisuuden määrittelyihin.

Suomen Kustannusyhdistys lausuu, että rajanvetoa verkkokirjahyllyn ja verkkosivujen, joiden sivuilla on sähkökirjoja erikseen ladattavina tiedostoina, voisi kirkastaa. Verkkokirjahyllyksi voitaisiin katsoa ainakin tilanne, jolloin useita teoksia on koottu verkkosivustolle teemoitetuksi jotakin tiettyä tarkoitusta, kuten opintojen suorittamista varten. Vastaavasti tulisi tarkentaa rakennustietokorttisarjojen määritelmää niin, että poikkeus koskisi myös yksittäisiä rakennustietokortteja.

Verkkokauppa

Liikenne- ja viestintäministeriö lausuu, että verkkokaupan palveluiden määritelmä on liian laaja, kun niiden katsotaan vastaavan sähköisen viestinnän palvelulain mukaisia tietoyhteiskunnan palveluja.

Valvonta ja velvoitteet

Etelä-Suomen aluehallintovirasto ESAVI lausuu, että lainsäädäntöehdotuksesta tulee palvelujen valvontaan täysin uusia tehtäviä. Esimerkiksi digipalvelulain 10 c §:n ilmoitusten vastaanottamiseen eivät riitä saavutettavuudenvalvonnan nykyiset asiointikanavat, vaan ilmoituksille tarvitaan erillinen kanava ja lisäresurssija. Lisäksi jää epäselväksi, onko valvontaviranomaisen esimerkiksi koottava vastaanottamansa 10 c §:n mukaiset ilmoitukset jonkinlaiseksi rekisteriksi. Etelä-Suomen aluehallintoviraston tähänastisen kokemuksen perusteella on todennäköistä, että hyvin suuri osa toimijoista vetoaa kohtuuttomaan rasitteeseen tai perusteelliseen muutokseen. Palveluntarjoajien oikeusturvan vuoksi ehdotuksessa tulee tuoda selkeämmin esiin, tuleeko valvontaviranomaisen puuttua digipalvelulain 10 c §:n mukaisista ilmoituksista ilmeneviin puutteisiin.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto ESAVI lausuu, että resurssija vaativa uusi tehtävä on myös sen todentaminen, että palveluntarjoaja on tehnyt vaadittavat korjaavat toimenpiteet (digipalvelulain 10 e §); tällaista tehtävää ei vielä ole saavutettavuudenvalvonnalla. Lainkohtaa olisi hyvä tarkentaa siltä osin, minkälaiseen korjaukseen ja millaisella aikataululla se velvoittaa.

Jää epäselväksi, onko valvontaviranomaisen koottava ehdotetun 10 c §:n mukaiset valvontatiedot jonkinlaiseksi rekisteriksi. Lakitekstiin tarkennus myös siitä, miten on ajateltu toimittavan, jos tuotetta tai palvelua tarjotaan useammassa maassa, tuleeko viranomaisen käsitellä myös muista maista tulevia ilmoituksia ja millä kielillä niihin tulee reagoida 10 e §:n tarkentaminen. Kyseessä olisi uusi tehtävä ESAVille. Digipalvelulain ehdotuksesta voi olla vaikea hahmottaa sitä, että saman lain eri luvuissa on hieman eri perusteet kohtuuttoman rasitteen arvioinnille. Lisäksi kohtuuttoman rasitteen tilapäisyys ei ilmene voimassaolevastakaan digipalvelulaista.

Kaupan liitto ry lausuu, että paras ratkaisu yksityisiltä digitaalisia palveluita tarjoavilta talouden toimijoilta edellytettävistä velvoitteista säätämiseksi olisi, että digitaalisista palveluista annettuun lakiin lisättävä 3 a luku kattaisi velvoitteet kokonaisuudessaan ja tyhjentävästi. Nyt näin ei ole tehty, vaan sovellettavaksi tulevat sekä 3 että 3 a luvun säännökset.

Kaupan liitto ry lausuu, että verkkokaupoilta vaadittu tunnistus-, suojaus- ja maksutoimintojen esteettömyys on herättänyt kysymyksiä. Tämän vuoksi riittävän ohjeistuksen ja neuvonnan tarjoami-

seen on panostettava varsinkin alkuvaiheessa, kun valtioneuvosto käyttää sille tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annettavan lain 7 §:n 2 momentissa ja digitaalisista palveluista annetun lain uudessa 10 a §:n 2 momentissa esitettyä asetuksenantovaltuutta ja määrää tarkemmin tuotteen tai palvelun esteettömyysominaisuuksista. Valtioneuvoston asetuksessa tulisi pitäytyä direktiivin mukaisissa vaatimuksissa sekä vammaisten ja muiden toimintarajoitteisten henkilöiden että elinkeinonharjoittajien yhdenvertaisen kohtelun ja sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi.

Palautekanava

Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) lausuu, että digipalvelulain saavutettavuusvaatimukset saavutettavuusselosteineen ovat jo käytäntöön viety toimiva malli, ja esteettömyysdirektiivin implementoinnin tulisi noudattaa tätä linjaa ja valittua logiikkaa (3a luku 10d §), mitä se ei nyt noudata. Saavutettavuusselosteessa osasta tulisi tämänhetkisen tulkinnan mukaan ilmoittaa lainsäädännöstä riippuen, miltä osin noudattaa ja toisaalta miltä osin ei. Tämä tekee saavutettavuusselosteesta epäloogisen kokonaisuuden.

Kaupan liitto ry suhtautuu kriittisesti luonnoksen sivulla 133 esitettyyn tulkintaan siitä, että edellyttämällä palveluntarjoajilta saavutettavuuspalautteen vastaanottamista implementoitaisiin esteettömyysdirektiivin liitteen I jakson III d alakohdan mukainen vaatimus, jonka mukaan tukipalvelujen on tarvittaessa annettava tietoja palvelun saavutettavuudesta saavutettavia viestintätapoja käyttäen. Direktiivin liitteeseen I sisältyvän III jakson yleiset vaatimukset palveluiden esteettömyydestä kuten se, että ”palvelut tietoineen on helppo havaita, että niiden hallinta ja ymmärtäminen on vaivatonta ja että ne toimivat varmasti”, aiheuttavat päänvaivaa yrityksille.

Rahoitus- ja pankkipalvelut

Itä-Suomen yliopisto pitää haastavana, että rahoitus- ja pankkipalvelut eivät sisälly esitykseen.

Kehitysvammaisten tukiliitto ry ja Muistiliitto ry lausuvat, että erityisesti vahvan sähköisen tunnistautumisen esteettömyyteen liittyy tällä hetkellä ongelmia.

Finanssiala ry (FA) lausuu, että esteettömyys- ja saavutettavuusdirektiivien soveltamisalat poikkeavat kuitenkin toisistaan, eikä esteettömyysvaatimuksia tule pankkipalveluiden osalta laajentaa koskemaan kaikkia digipalvelulain soveltamisalaan kuuluvia digitaalisia palveluja. Esitysluonnoksessa on lähdetty siitä, että esteettömyysdirektiivin säännöksiä sovelletaan vain kuluttajille tarjottaviin pankkipalveluihin. **FA** pitää ratkaisua onnistuneena. Ymmärrettävyys- ja kielivaatimusten soveltaminen yrityksille ja ammattimaisille sijoittajille tarjottaviin palveluihin on käytännössä mahdollista ja karsisi pois huomattavan määrän esimerkiksi asiakkaille räätälöityjä palveluita. **FA** pitää tärkeänä sitä, että esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimusten soveltamisalaa ei laajenneta fyysisesti/kasvokkain tapahtuvaan asiointiin. Esteettömyysdirektiivin artikloissa ei tehdä jaottelua digitaalisesti annettavan ja muulla tavoin annettavan palvelun välillä. Ymmärrettävyys- ja B2-kielitasovaatimuksen ulottaminen esteettömyysdirektiivissä asunto- ja kuluttajaluottoihin sekä tiettyihin sijoituspalveluihin on haasteellista ja osin jopa mahdotonta, koska niitä koskevat laajat ja yksityiskohtaiset lakiin perustuvat tiedonantovelvoitteet, joiden esittämistapa ja kielelliset ilmaisut ovat usein standardoituja. **FA** katsoo, että ratkaisu, jossa palveluntarjoaja ilmoittaa saavutettavuusselosteessa havaituista saavutettavuuspuutteista ja samassa selosteessa kuvaa digitaalista palvelua yleisesti sekä selvittää miten palvelu täyttää esteettömyysdirektiivin mukaiset lisävaatimukset, näyttäytyisi asiakkaiden näkökulmasta epäselvänä. Pankkipalveluiden osalta tulisikin yhtenäistää palveluntarjoajien tiedonantovelvollisuutta saavutettavuus- ja esteettömyysdirektiivin vaatimusten osalta si-

ten, että kaikista saavutettavuuteen liittyvistä ja havaituista puutteista voisi tiedottaa samalla logiikalla ja yhteneväisellä tavalla. Koska saavutettavuusselosteella kerrotaan puutteet saavutettavuudesta, tulisi samalla selosteella kertoa puutteet esteettömyysvaatimuksista eikä sitä, miltä osin palvelu on esteetön.

Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) lausuu, että B2-kielitasovaatimuksen täyttäminen voi olla haastavaa huomioon ottaen jo voimassa oleva lainsäädäntö ja velvoitteet, jotka asettavat omat muotovaatimuksensa. Nämä muotovaatimukset edellyttävät erityisen ammattikielen käyttämistä, jolloin todennäköisesti B2-kielitasovaatimuksen täyttäminen on haaste. Siten olisi erityisen tärkeää, että B2-kielitasovaatimus ulotetaan vain välttämättömin osin kuluttajaa koskettaviin palveluihin.

Itä-Suomen yliopisto pitää valitettavana, että esitykseen ei sisälly säännöksiä esteettömyysvaatimusten soveltamisesta rahoitus- ja pankkipalveluihin. Yliopisto katsoo, että asian selvittämistä tulisi kiirehtiä palveluiden merkityksen vammaisille henkilöille vuoksi.

Laki sähköisen viestinnän palveluista (SVPL)

Kuuloliitto ry lausuu, että laajakaistaa käyttävien TV-palvelujen esteettömyyttä tulee arvioida ja seurata huolellisesti.

Kehitysvammaisten tukiliitto ry lausuu, että audiovisuaalisen sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin kohdistunut sääntely on jäänyt puolitiehen. Olisi välttämätöntä, että palveluiden esteettömyydessä ja saavutettavuudessa huomioidaan myös selkokielineen sisällöntuotanto.

Yleisradio katsoo lausunnossaan, että hallituksen esitysluonnoksessa ehdotettu sääntely vaikuttaisi myös mediasisältöihin, ei pelkästään audiovisuaalisiin sisältöpalveluihin pääsyn tarjoaviin palveluihin. Direktiivin täytäntöönpanossa tulisi pyrkiä käyttämään kansallista harkintaa, jotta palveluihin pääsyä koskevaa sääntelyä ei tosiasiallisesti ulotettaisi liian pitkälti koskemaan myös audiovisuaalisia sisältöjä.

Yleisradio huomioi, että on tärkeää tehdä lainsäädännössä selkeä ero audiovisuaalisen mediapalvelun tarjoajan ja ulkopuolisen palveluntarjoajan tai laitevalmistajan vastuiden suhteen. Vastuut eivät saa olla tulkinnanvaraisia audiovisuaalisen mediapalvelun tarjoajan omassa palvelussaan tarjoamien sisältöjen ja palvelujen saavutettavuuden ja ulkopuolisten kolmansien tahojen palveluihin sisältyvien palvelujen ja päätelaitteiden ominaisuuksien suhteen.

Kopiosto ry lausuu, että audiovisuaalisen sisältöpalvelun määritelmää olisi hyvä vielä selvittää toteamalla, että ehdotettava sääntely ei koske verkkolehtien ohjelmaoppaita tai vastaavia.

Sanoma huomioi SPVL 194 b § liittyen, että se pitää tärkeänä, että lainsäädännön käytännössä edellyttämät esteettömyysvaatimukset on tarkennettu selkeästi lakitekstiin ennen niiden voimaantuloa.

Yleisradio katsoo lisäksi, että palvelua koskevissa yksityiskohtaisissa säännöksissä ei ole huomioitu palvelua koskevia teknisiä käytännön rajoituksia. Tästä esimerkkinä voidaan mainita kuvailutulkauksen ja ohjelman äänien toisistaan riippumaton säätömahdollisuus, jonka toteutus vaatisi muutoksia ohjelmatuotanto- ja broadcast-lähetyksen prosesseihin sekä -tekniikan prosesseihin. Maininta kuvailutulkauksen äänenvoimakkuuden erillisen säätämisen mahdollisuudesta sekä vastaavanlaiset yksityiskohtaiset tekniset vaatimukset tulisi poistaa hallituksen esityksestä.

Yleisradio toteaa lausunnossaan, että ehdotettu lainsäädäntö on osittain päällekkäistä voimassa olevan audiovisuaalisia mediapalveluita koskevan direktiivin 7 artiklan velvoitteiden kanssa. Nämä velvoitteet on saatettu voimaan sähköisen viestinnän palveluista annetun lain 211 §:ssä. Säännös sisältää muun muassa tekstityksiä koskevan laatuvaatimuksen. Tulkkausta ja tekstitystä koskevat laatuvaatimukset ovat samanlaista sääntelyä. On tärkeää, että säännösten täytäntöönpanossa huomioidaan päällekkäisyyden aiheuttamat riskit.

Yleisradio tuo esiin, että Yle ei tuota sisältöjä eri tavalla Areenaan ja perinteiseen televisioon, vaan julkaisee samoja sisältöjä sekä perinteisessä tv:ssä että Yle Arenassa. Jos Yle Arenassa olevien sisältöjen tuotannollisia vaatimuksia muutetaan lain yksityiskohtaisilla vaatimuksilla (esimerkiksi kuvailutulkkauksen ja ohjelman äänen toisistaan riippumaton säätömahdollisuus), samat vaatimukset laajenevat väistämättä koskemaan myös Ylen tv-sisällön tuotantoa sekä vastaanottoa.

Yleisradio katsoo lausunnossaan, että laissa ja sen perusteluissa tulee riittävän selkeästi ilmaista, että audiovisuaalisen mediapalvelun tarjoaja ei vastaa ulkopuolisten tahojen tarjoamista sisällöistä ja sovelluksista, joissa hyödynnetään audiovisuaalisen mediapalvelun tarjoajan tuottamia sisältöjä ja palveluita. Palveluntarjoajan vastuiden rajat ovat vaarassa jäädä epäselviksi lakiluonnoksessa ja sen perusteluissa. Audiovisuaalisen palvelun tarjoajaa ei tule asettaa vastuuseen sen vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevista palveluista (tulee huomioida esim. sähköisten ohjelmaoppaiden ja erilaisten päätelaitteiden kohdalla). Laista ja sen perusteluista tulee selvästi käydä ilmi, että tukipalveluita koskevat velvoitteet koskevat vain av-palvelun tarjoajan omia palveluja koskevaa tukea ja neuvontaa.

FiCom katsoo, että lainsäädännön tulee olla riittävän täsmällistä, jotta yritykset voivat selkeästi ymmärtää siihen perustuvat oikeutensa ja velvollisuutensa, joten sähköisen viestinnän palvelulain muutosehdotukset (22 a luku) edellyttävät täsmentämistä.

FiCom katsoo, että 194 b § yleisten vaatimusten lisäksi selkeyttämistä edellytetään 194 c §:ssä. Luonnoksessa esitetään uutta sääntelyä, joka koskee reaaliaikaista tekstipalvelua ja täydellisiä interaktiivisia ominaisuuksia koskevaa palvelua eli niin sanottua total conversation -palvelua. Näitä uusia palveluja koskevat vaatimukset edellyttävät selkeytystä esityksen jatkovalmistelussa. Laista ei esimerkiksi käy selville, miten velvollisuus tarjota palvelua kaikille loppuasiakkaille toteutetaan: tuleeko tämä tehdä opt-out- vai opt-in-mallin mukaisesti vai mahdollisesti sovittaessa liittymäkohtaisesti palvelua tarvitsevalle? Vai tarkoitetaanko velvoitetta varmistaa, että verkoissa on kyvykkyys välittää näitä palveluita? Vai koskeeko velvoite pelkästään hätäviestintää? **Telia** esittää samoja kysymyksiä lausunnossa.

FiCom huomioi, että asiakkaalle tuotettava palvelu koostuu usein monen eri toimijan panostuksesta, ja markkinoilla on hyvin monenlaisia palveluita. On vielä epäselvää, miten saavutettavuus kussakin palvelussa käytännössä toteutetaan ja mitkä kaikki palvelut sääntelyn piiriin kuuluvat. Esitysluonnos jättää monessa kohtaa avoimeksi myös vastuukysymykset sisällöntuottajan, päätelaitteiden, sovellusten, käyttöjärjestelmien ja jakelijan osalta. Esimerkiksi sähköisen ohjelmaoppaan (EPG) vaatimukset eivät kuulu teleyritykselle, joka välittää tv-signaalin tv-laitteeseen katsojien saataville.

FiCom huomioi lisäksi, että pykälissä 194 b – g puhutaan teleyrityksestä, mutta tarkoituksenmukaisempaa sääntelyn soveltamisalasta johtuen olisi puhua palveluntarjoajasta.

FiCom toteaa lausunnossaan, että palveluyritykseltä edellytetään 194 b ja f §:ssä palvelujen tarjoamisen yhteydessä vaadittavien tietojen antamista ja tietojen antamista esteettömyysvaatimusten täyttämistä. Vastaavat velvoitteet on jo säädetty SVPL:n 106 b §:n 3 momentissa ja 107 §:n 4 momentissa, joten nämä voimassa olevat säännökset tulee ottaa huomioon esityksen jatkovalmistelussa.

Telia katsoo hallituksen esityksen olevan hyvin yleisluontoinen ja tulkinnanvarainen. Jatkotyössä tulisi selkeyttää eri toimijoiden vastuita ja velvollisuuksia. Sähköisen viestinnän palveluiden ja niiden käytön esteettömyydessä keskeisessä asemassa ovat päätelaitteet ja niiden ohjelmistot. Lainsäädännöstä tulee käydä ilmi, mikä toimijataso on vastuussa eri velvoitteiden osalta.

MTV Oy toteaa lausunnossaan, että lailla olisi käytännössä vaikutuksia sähköisten ohjelmaoppaiden sisältöön ja tarjoamiseen sekä siihen, miten laitteilla pääsee esteettömästi palveluihimme kärsiksi. Tämä on meille vielä esitysluonnoksen perusteella epäselvää, mitä tämä tarkoittaa, mitä muutoksia se meiltä mahdollisesti edellyttäisi ja millaisia kustannusvaikutuksia asialla olisi. Pyydämme päästä vaikuttamaan sähköisiä ohjelmaoppaiden esteettömyyttä koskevaan osioon lopullista hallituksen esitystä valmisteltaessa.

Näkövammaisten liitto ry lausuu, että rahoitus- ja pankkipalvelut tulee sisällyttää vaatimusten piiriin laajemmin. Saavutettavuusvaatimusten tulee kattaa esimerkiksi rahoitusvälineiden liikkeeseenlaskun järjestäminen, jotta avustavia teknologioista käyttävillä kuluttajilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua listautumisanteihin.

Laki liikenteen palveluista (LIPA-laki)

Elinvoima- ja ympäristöalan lausunnon mukaan esityksessä on erinomaisesti tunnistettu ja kuvattu avoimen joukkoliikenteen toimintaympäristön hajanaisuus ja digitaalisten palvelujen käyttöönottopolkujen keskeneräisyys.

Paikallisliikenneliitto ry lausuu, että joukkoliikennepalvelujen hankkiminen digitalisoituu nopeasti, monikanavaistuu ja maksutapojen määrä on käyttäjälähtöisesti lisääntynyt. Käytännössä itsepalvelu digitalisaation myötä kasvaa ja henkilökohtainen palvelu ja käteismaksun käyttö välineeseen noustessa vähenee ja on poistumassa. Valintojen lisääntyminen vaikeuttaa käyttöliittymien asiakasystävällistä ja esteetöntä suunnittelua. Näköpiirissä ei vielä sopimusteknisistä ja taloudellisista rajoitteistakaan johtuen ole sellaisia teknisiä harppauksia, että autoon nousu ja ostokset siinä yhteydessä tapahtuisivat ilman matkustajalta vaadittavia toimia.

SOSTE katsoo, että 150 § ja 150 a § :ien soveltamispiiri tulisi ottaa uudelleen tarkasteluun. Säännös ei esityksen mukaan koske kaupunki- tai esikaupunkiliikenteen palveluja eikä myöskään alueellisen liikenteen palveluja.

Kuurojen liitto ry lausuu, että julkisen liikenteen kuulutukset tulee saada kaikilta osin tekstimuotoisiksi.

Kuuloliitto lausuu, että liikenteen palveluista annetun lain 150 § tulisi muuttaa niin, että soveltamispiiriin tulee myös kaupunki- ja esikaupunkialueiden liikenne ja esitystä tulee muuttaa niin, että terminaalien liikennenäytöt ja liikennevälineiden reittinäytöt kuuluvat lain soveltamisalaan. Matkaoperaattoreiden tulisi informoida matkaan liittyvissä poikkeustilanteissa matkan tiedot matkustajan älypuhelimelle joko sovelluksen tai tekstiviestin ominaisuudessa.

Näkövammaisten liitto ry lausuu, että soveltamisalaan tulisi lisätä kaupunki- ja esikaupunkialueiden liikenne.

Invalidiliitto ry (ESKE) lausuu, että se kannattaa muutoksia lakiin liikenteen palveluista. Lisäksi liitto korostaa lippuautomaattien käytettävyyttä ja sijoituksen merkitystä tosiasiallisen saavutettavuuden näkökulmasta mm. pyörätuolia käyttävälle tai lyhytkasvuiselle asiakkaalle.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää hyvänä, että muutoksilla ei lisättäisi toimijoille uusia tiedon keräämistä koskevia velvoitteita. Muutokset koskisivat esteettömyystiedon tarjoamista ja tarjotun tiedon saavutettavuutta.

Suomen Diabetesliitto ry lausuu, että vaatimukset laajennettaisiin koskemaan myös kaupunki- ja esikaupunkiliikennettä. Olisi myös tärkeää soveltaa vaatimuksia lähiliikenteeseen nopeammassa aikataulussa.

Paikallisliikenneliitto ry lausuu, että Suomessa edellytetään julkisten ja markkinaehtoisten liikennepalvelujen avaamista myös yksityisten MaaS-palvelujen käyttöön, ja kuvataan multimodaalien digipalvelujen kehitys saavutettavuuden parantumisena ja mahdollisuutena yksilöllisiin ratkaisuihin. Kuitenkaan esteettömyysvaatimukset eivät samassa laajuudessa koskisi niitä. Tulisi varmistua siitä, että kaikki liikennepalvelutieto on jostain lähteestä saatavissa esteettömästi kaikille kansalaisille

Itä-Suomen yliopisto lausuu, että YK:n vammaissopimuksen velvoitteiden näkökulmasta on ongelmallista, että esteettömyysvaatimukset eivät koske kaupunki- tai esikaupunkiliikenteen palveluja eikä myöskään alueellisen liikenteen palveluja.

Helsingin kaupunki toteaa, ettei esitys aiheuta kaupunki- ja esikaupunkialueiden liikennöinnille uusia vaatimuksia saavutettavuusdirektiivin lisäksi, mutta nostaa esille, että kuljetuspalvelujen saavutettavuudesta tulisi huolehtia ja mahdollistaa asiointi myös useiden eri kanavien kautta.

Lausuntojen huomioon ottaminen ja muu jatkovalmistelu

Yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia on täydennetty merkittävästi erityisesti vammaisyleissopimuksen näkökulmasta. Käynnissä olevasta yhdenvertaisuuslain osittaisuudistuksesta ei lisätty tietoa, koska työ on vielä kesken.

Vaikutuksia kuntiin ja hyvinvointialueisiin on avattu. Taloudellisten vaikutusten osalta ei ole tehty muutoksia laskelmiin, mutta esimerkiksi verkkokauppojen määrän laskentaperuste on tuotu esitykseen. Kokonaistaloudellisten vaikutustenarvioinnin koko raportti on julkaistu Hankeikkunassa suomeksi ja ruotsiksi.

Esityksessä on pitäydytty soveltamisalan osalta siinä laajuudessa kuin se ovat esteettömyysdirektiivissä. Kyseessä on valikoidut tuotteet ja palvelut, joille on asetettu esteettömyysdirektiivissä pakolliset saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimukset. Pakolliset vaatimukset valikoiduille tuotteille ja palveluille on jäsenvaltioiden harmonisoitava sellaisenaan. Kyseessä on sisämarkkinadirektiivi, joten kansallisesti on pidättäydyttävä lisäämästä kansalliseen täytäntöönpanolainsäädäntöön sellaisia ehtoja tai vaatimuksia, jotka eivät ole tarpeen ja jotka voivat vaikeuttaa direktiivin tavoitteiden saavuttamista.

Esitystä ja säänneltäviä asiakokonaisuuksia on pyritty selkeyttämään. Esimerkiksi digipalvelulain 3 §:n sisältöä on muutettu ja 3 a lukuun lisätty uusia pykälä selkeyttämään kokonaisuutta. Eräiden

tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain oikeusturvakeinoja on selostettu tarkemmin esimerkiksi perustuslainmukaisuutta (PL 21 §) koskevassa osuudessa ja myös säännöskohtaisissa perusteluissa. Lakiin on lisätty informatiivisena pykälänä muutoksenhakua koskeva säännös. Edelleen talouden toimijoiden velvoitteet on tarkennettu ja toimijoiden vastuita ja velvollisuuksia täsmennetty pykälätasolla. Myös toimijoiden velvollisuuksien ja vastuiden rajoja on pyritty avaamaan säännöskohtaisissa perusteluissa. Lisäksi esityksessä on pyritty esimerkein avaamaan itsepalvelupäätteiden ja muiden tuotteiden suhdetta palvelujen tarjoamiseen. Tätä koskee erityisesti eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain 3 ja 4 §:iä ja niiden säännöskohtaiset perustelut. SVPL:n osalta todettiin, että on tarkoituksenmukaisempaa sääntelyn soveltamisalasta johtuen puhua palveluntarjoajasta kuin teleyrityksestä.

Eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksia koskevaan lakiin (4 §) on lisätty viittaus digipalvelulain 3 § 1 momentin 4 kohdan mukaisiin tunnistuspalveluja tarjoaviin tahoihin, jotta kaikki tunnistautumisvälineet olisivat sääntelyn piirissä.

Esityksessä käytetään kansallisesti digipalvelulaissa määriteltyä termiä saavutettavuus. Tällä tarkoitetaan periaatteita ja tekniikoita, joita on noudatettava digitaalisten palvelujen suunnittelussa, kehittämisessä, ylläpidossa ja päivittämisessä, jotta ne olisivat paremmin käyttäjien, erityisesti vammaisten henkilöiden, käytettävissä. Digitaalisilla palveluilla tarkoitetaan verkkosivustoja ja mobiilisovelluksia sekä niihin liittyviä toiminnallisuuksia. Esteettömyysdirektiivin suomennoksessa käytetään pelkästään termiä esteettömyys. Esityksessä käytetään kuitenkin molempia termejä tilanteen mukaan ja tätä on nyt korostettu läpi esityksen. Erityisesti digipalvelulain vaatimuksien osalta on kyse saavutettavuudesta. Tuotteiden ja rakennetun ympäristön osalta on kyse esteettömyydestä. Lisäksi ruotsinkielisen version osalta digipalvelulaki on päivitetty. Saavutettavuusdirektiivin ruotsinkielinen lyhenne on päivitetty ja se on nyt webbtillgänglighetsdirektiv. Esteettömyysdirektiivin lyhenne on tillgänglighetsdirektiv.

Useassa lausunnossa otettiin kantaa sähkökirjan määritelmään. Toisaalta sen koettiin olevan liian suppea verrattuna esteettömyysdirektiivin määritelmään ja toisaalta tuotiin esille määritelmän haaste, koska sähkökirjaa yksilöivää tunnistetta ei ole. Jatkovalmistelussa ehdotettiin uutta määritelmää, jonka mukaan sähkökirjalla tarkoitettaisiin pääosin teksti- tai graafisessa muodossa olevaa kuluttajalle tarjottavaa kirjallista teosta, joka muodostuu digitaalisesta tiedostosta tai tiedostojen kokonaisuudesta. Kuitenkin tämä määritelmä koettiin liian laajaksi ja epäselväksi. Sähkökirja tulisi voida yksilöidä selkeästi jollakin yhdenmukaisella tavalla. Tässä vaiheessa määritelmää muutettiin niin, että siihen lisättiin maininta teksti- ja graafisesta tiedostomuodosta.

Sen sijaan esiin nousut haaste siitä, että määritelmä ei ota huomioon sähkökirjaa palveluna, ei aiheuttanut muutoksia. Sähkökirjan tarjoaminen palveluna toteutuu digipalvelulain 3 a luvussa. Säännösten mukaan sähkökirjan digitaalisen palvelun tulee täyttää vaadittavat saavutettavuusvaatimukset ja tuossa palvelussa tarjottavan sähkökirjan taas tulee olla saavutettavuusvaatimusten mukainen. Lausuntojen perusteella tarkennettiin useita kohtia esityksessä sen osalta, että uudet 28.6.2025 jälkeen markkinoille saatetut tuotteet tulee olla esteettömyysvaatimusten mukaisia ja kaikkien 28.6.2025 jälkeen kuluttajille tarjottavien palvelujen tulee olla saavutettavuus- tai esteettömyysvaatimusten mukaisia. Epäselvyyttä tämä on voinut aiheuttaa erityisesti sähkökirjojen osalta, jotka lasketaan tässä esityksessä palveluksi. Lähtökohtaisesti siis kaikki sähkökirjat tulee tarjota saavutettavasti heti 28.6.2025. Jos vanhaa sähkökirjaa ei tehdä saavutettavaksi, tulee se perustella vetoamalla kohtuuttomaan rasitteeseen tai perustavanlaatuisen muutokseen. Toisaalta siirtymäajat mahdollistavat sen, että ennen 28.6.2025 tarjottavaa palvelua voi edelleen tarjota käyttäen olemassa olevia tuotteita, kunnes palvelusopimus uusitaan, kuitenkin maksimissaan 28.6.2030 saakka.

Kuluttajan määritelmä sidottiin kuluttajansuojalain mukaiseen määritelmään. Ei ole tarkoituksenmukaista määritellä termiä uudelleen, kun se on määritelty jo kuluttajansuojalaissa.

Verkkokaupan määritelmän todettiin olevan liian laaja, jos se sidotaan tietoyhteiskunnan palveluun. Verkkokaupan määritelmää korjattiin, niin, että verkkokauppa on digitaalista palvelua, jossa voidaan tehdä kuluttajansuojalain 6 luvun 7 § :n tarkoittamia etämyyntisopimuksia.

Lausunnoissa tuotiin esille, että mikroyrityksen määritelmä on liian laaja Suomen toimintaympäristössä, jossa usea yritys on pieni- tai keskisuuri. Lausunnoissa tuotiin myös esille tarve mikroyrityksiä koskevalle siirtymäajalle eli ajalle, kun mikroyrityksestä tulee yritys, joka on vaatimusten piirissä. Mikroyritysten osalta on pitäydytty direktiivin määritelmässä, jotta sääntely olisi yhdenmukaista EU-tasolla. Esityksessä on kuitenkin tuotu perusteluihin tarkennus, että valvovan viranomaisen tulee neuvoa, ohjeistaa ja tarjota mikroyrityksille keinoja saavutettavuuden ja esteettömyyden edistämiseen. Mikroyrityksille ei säädetä erillistä siirtymäaikaa.

Asetuksenantovaltuuksiin liittyvien säännösten sisältöä on täsmennetty eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimusta koskevan lain (6 §), digipalvelulain (10 a §) ja SVPL:n (194 a–194 d ja 194 h §) osalta. Pykälillä pannaan täytäntöön saavutettavuus- ja esteettömyysvaatimukset, joiden sisällöstä annetaan erikseen valtioneuvoston asetukset.

Valvontakokonaisuuden osalta esitettiin useita näkökulmia. Useassa lausunnossa toivotaan, että valvonta keskitettäisiin yhdelle toimijalle. Kuitenkin myös se, että valvonta valtavirtaistettaisiin ja siten valvontaa tehtäisiin hajautetusti siellä, missä sitä muutenkin tehdään vastaavalle palvelulle tai tuotteelle, sai kannatusta. Ongelma tämän osalta on se, että jokaiselle tuotteelle ei voida tunnistaa yhtä valvontaviranomaista vaan tuotteita valvotaan nimenomaan niiden ominaisuuksien perusteella. Tässä vaiheessa esitystä ei ole vielä täydennetty valvontaviranomaisen osalta eräiden tuotteiden esteettömyysvaatimuksista annetun lain osalta tai liikenteen palveluista annetun lain nojalla. Digipalvelulain saavutettavuusvalvonnan osalta valvontaa jatkaa ESAVI ja SVPL:n osalta Liikenne- ja viestintävirasto Traficom. Jatkovalmistelussa on tarkoitus selvittää valvontatehtävän keskittäminen yhdelle valvovalle viranomaiselle.

Valvontaviranomaisen tehtäviä on pyritty selkeyttämään ja esitykseen on lisäksi tehty useampia teknisiä päivityksiä.

Rakennettu ympäristö

Rakennetun ympäristön esteettömyyden merkitys tuotteiden ja palvelujen saavutettavuuden ja esteettömyyden kannalta nostettiin esiin lukuisissa lausunnoissa. Lausunnoissa korostettiin, että vammaisten henkilöiden näkökulmasta ei ole hyväksyttävää, että nyt voimaansaattavista säädöksistä huolimatta saavutettavia palveluita olisi mahdollista sijoittaa esteelliseen ympäristöön. Osa lausunnonantajista vaati rakennetun ympäristön esteettömyyttä koskevan liitteen III vaatimusten täytäntöönpanoa heti, osa lausunnonantajista piti valittua etenemistapaa kuitenkin perusteltuna, edellyttäen että rakennettua ympäristöä koskeva lainsäädäntöhanke käynnistetään viipymättä. Lausunnoissa muistutettiin myös, että valmisteltavan lainsäädännön tavoitteiden ja sisällön on oltava linjassa YK:n vammaisyleissopimuksen kanssa ja pidettävä sisällään myös velvoitteita rakennetun ympäristön esteettömyyden edistämiseksi.

Lausuntopalaute huomioon ottaen perusteluja on täydennetty rakennetun ympäristön esteettömyyden nykytilakuvauksen ja perustuslain sekä säätämisyjärjestyksen osalta.

Laki hätäkeskustoiminnasta (Hätäkeskuslaki)

Hätäkeskustoiminnasta annetun lain muutosesitykseen ottivat lausunnoissaan kantaa Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Helsingin kaupunki, Hätäkeskuslaitos, Itä-Suomen yliopisto, Kehitysvammaisten tukiliitto ry, Suomen Kuntaliitto ry, Kuuloliitto ry, Kuurojen Liitto ry, Liikenne- ja viestintävirasto, Rajavartiolaitos, Suomen Kuurosokeat ry, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL, Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto Valli ry, Vammaisfoorumi ry ja Yhdenvertaisuusvaltuutettu. Hätätekstiviestin rekisteröitymisvelvoitteen poistamista kannatettiin yksimielisesti. Esityksen koettiin lisäävän yhdenvertaisuutta ja olevan linjassa YK:n vammaissopimuksen kanssa. Esityksen koettiin myös parantavan lasten yhdenvertaisuutta hätäkeskuspalvelujen käytössä. Positiivisena nähtiin myös se, että hätäkeskuksen tulee vastata hätäilmoitukseen samalla tavalla, kuin sinne on otettu yhteyttä.

Eduskunnan oikeusasiamiehen mukaan hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin ehdotettu muutos hätäviestiin vastaamisen mahdollisista vaihtoehtoisista kommunikaatitavoista, kuten videokuvasta, on hyvä edistysaskel.

Vammaisfoorumi ry lausui, että esityksessä olisi rajattu pois viittomakielisen hätäpuhelun mahdollisuus. **Kuurojen Liitto ry ja Yhdenvertaisuusvaltuutettu** lausui, että videoyhteys tulisi säätää pakolliseksi yhteydenottotavaksi. Myös **Itä-Suomen yliopisto** katsoi, että lainsäätäjällä on käsillä olevasta direktiivin implementoinnista riippumatta valtiosääntöinen toimintavelvoite vakinaistaa kuurojen ja viittomakielisten käytettävissä olevat hätäviestipalvelut siten, että ne ovat vuorokauden ympäri käytettävissä ilman ennakkorekisteröitymistä. Esitystä ei muutettu tältä osin, koska se sisältää velvoitteen reaaliaikaisen puheen lisäksi reaaliaikaisen tekstityksen toteuttamisesta ja tämä palvelu on oltava käytössä ympäri vuorokauden. Videovälitteistä viittomakielen hätäilmoituksen teko tapaa ei ole rajattu esityksessä pois, mutta sitä ei ole mahdollista säätää pakolliseksi velvoitteeksi tällä aikataululla, eikä esteettömyysdirektiivi siihen velvoita. Esitetty sääntely nimenomaisesti mahdollistaa myös muiden erilaisten kommunikaatitapojen kehittämisen hätäviestinnässä, esimerkkinä videovälitteisen hätäilmoituksen kehittäminen. Videovälitteisen hätäilmoitustavan rakentamisessa ja kehittämisessä on vielä selvítettävä tosiasialliset ja mahdolliset tulkkaukspalvelun tarjoajat, mahdollinen palvelun tarjoajan kilpailutusvelvoite ja lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisten viittomakielen tulkkien tosiasiallinen saatavuus. Mikäli viittomakielistä videoyhteydenottotapaa tarjotaan, on se tarjottava molemmilla kotimaisilla viittomakielillä ja sen on lisäksi sisällytettävä reaaliaikainen teksti ja puhe. Kansaneläkelaitoksen hätäviestien tulkkaukspalvelukokeilussa ei ole tällä hetkellä mukana reaaliaikaista puhetta ja tekstitystä ja Kansaneläkelaitoksen tosiasiallista mahdollisuutta jatkaa palvelun tuottajana ilman kilpailutusta ei ole arvioitu. Näiden asioiden arvioiminen ja selvittäminen ei ole ollut mahdollista tällä aikataululla.

Lausunnoissa tuotiin esiin myös nykyisten mobiililaitteiden ja selainpohjaisen videopuhelualustan käytettävyysongelmat. Esiin tuotiin muun muassa avoimen rajapinnan mahdollistava järjestelmä, jonka kautta eri laitteilla ja kommunikaatitavoilla välittyvät yhteydenotot siirtyvät hätäkeskuksen järjestelmään. **Helsingin kaupunki** toteaa, että 112 Suomi -sovelluksen kehittäminen esteettömyyden parantamiseksi tulee olla etusijalla vaihtoehtoisten ratkaisuiden sijasta sen ollessa jo kansallisesti tunnettu ja laajasti käytössä oleva palvelu. Lainsäädännön tasolla ei ole perusteltua säätää millaisilla teknisillä ratkaisuilla lain vaatimukset esteettömään yhteydenottoon ja vastaamistapaan toteutetaan. Myös esteettömyysdirektiivi lähtee siitä, että Hätäkeskuslaitos voi itse ratkaista, kuinka esteettömyysvelvoitteet toteutetaan.

Hätäkeskuslaitos esitti, että yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisesta tulee säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Esitystä ei ole muutettu tältä osin. Käytännössä tällä hetkellä ei ole muita

hätäilmoituksen vastaanottamisen ja vastaamisen tapoja, kuin puhe, teksti ja kokeiluluontoisesti video, joten asetuksella asiasta tarkempi säätäminen ei tässä vaiheessa ole perusteltua. Pykäläehdotus on muotoiltu siten, että se mahdollistaa tulevaisuuden teknologisen kehityksen niin, että yhteydenottotapaa ei ole sidottu kommunikaatiovälineeseen vaan kommunikaatiotapaan ja sääntely mahdollistaa Häätäkeskuslaitoksen osalta hätäilmoitusten vastaanottamisen ja vastaamisen toiminnallisen kehittämisen. Jos asetuksenantovaltuutus säädettäisiin Häätäkeskuslaitoksen ehdottamalla tavalla, ei uusia vastaanotto- ja vastaamistapoja voitaisi ottaa käyttöön ilman asetuksen muutosta.

Kuurojen liitto ry toi esille Iso-Britanniassa käynnistyvät ympärivuorokautiset viittomakieliset 999-hätäpuhelut ja tämä on lisätty hallituksen esityksen kansainväliseen vertailuosiin.

Kuntaliitto toi esiin, että taloudellisten vaikutusten arvioinnissa ei olisi mukana hätäviestien vastaanottamista ja että arvioinnissa olisi huomioitava lisäkustannuksia. Lisäksi Kuntaliiton lausunnon mukaan esitys voi lisätä kustannuksia myös kunnille, ainakin välillisesti. Valtiovarainministeriö esitti lisäksi, että jatkovalmistelussa tulisi arvioida, onko hätäviestien esteettömyyttä koskevilla esityksillä vaikutuksia hyvinvointialueisiin. Esitystä ei ole tarkennettu tältä osin, koska hallituksen esitys sisältää vaikutusarvioinnin esityksen mukaisen ratkaisun osalta, mutta sen paikka esityksessä on arvioitu uudelleen. Kustannusarviota on kuitenkin tarkennettu lausuntoaikana. Esitys vaikuttaa Häätäkeskuksen velvollisuuksiin hätäilmoitusten vastaanottamisessa ja niihin vastaamisessa. Esityksellä ei ole vaikutuksia kuntien kustannuksiin tai tehtäviin tai hyvinvointialueisiin.

Liikenne- ja viestintävirasto kannattaa, että yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisen esteettömyyden valvontaa ei ole tarkoituksenmukaista osoittaa viraston tehtäväksi, koska virasto ei muutoinkaan valvo Häätäkeskuslaitoksen hätäilmoituksiin vastaamista vaan teleyritysten toimintaa hätäviestintän välittämisessä hätäkeskuksiin. Virasto pitää sisäministeriötä luontevana valvontaviranomaisena kyseiselle toiminnalle. Hallituksen esityksen perusteluja on lisäksi täsmennetty liikenne- ja viestintäviraston ehdotuksen mukaisesti.

Asiakkuusmarkkinointiliitto	
Autismiliitto ry	Autism Finland rf
Innovaatorahoituskeskus Business Finland	Innovationsfinansieringsverket Business Finland
Digi- ja väestötietovirasto DVV	Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata
Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia	Riksdagens justitieombudsmans kansli
Elinkeinoelämän keskusliitto EK	Finlands Näringsliv EK
Erikoiskaupan liitto ETU ry	
Esa-Pekka Keskitalo	Esa-Pekka Keskitalo
Etelä-Karjalan pelastuslaitos	Södra Karelen's räddningsverk
Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä	Samkommunen för social- och hälsovårdstjänster i södra Savolax essote
Etelä-Suomen aluehallintovirasto	Regionförvaltningsverket i Södra Finland
Finanssiala ry	
Finavia Oyj	Finavia Abp
Finlands Svenska författareförening	Finlands Svenska författareförening
Finnair Oyj	Finnair Abp
Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf	Förbundet Finlands Svenska Synskadade rf
Helsingin hallinto-oikeus	Helsing-fors för-valt-nings-dom-stol
Helsingin kaupunki	Helsingfors stad
HSL	HRT
Humanistinen ammattikorkeakoulu	Humanistiska yrkeshögskolan
Hätäkeskuslaitos	Nödcentralsverket
Ihmisoikeuskeskus	Människorättscentret
Ilmatieteenlaitos	Meteorologiska institutet
Invalidiliitto ry	Invalidförbundet rf
Itä-Suomen yliopisto	Östra Finlands universitet
Kansalliskirjasto	Nationalbiblioteket
Kaupin liitto	Finsk Handel
KEHA-keskus	Utvecklings och förvaltningscentret
Kehitysvammaisten Tukiliitto ry	Kehitysvammaisten Tukiliitto – Inclusion Finland
Kehitysvammaliitto	Kehitysvammaliitto
Kansaneläkelaitos	Folkpensionsanstalten
Keski-Suomen TE-toimisto	Mellersta Finlands arbets- och näringsbyrå
Kirjakauppaliitto	
Kirkkohallitus	Kyrkostyrelsen
Kopiosto	Kopiosto
Korkein hallinto-oikeus	Högs-ta för-valt-nings-dom-sto-len
Kuluttajaliitto	Konsumentförbundet ry
Kuuloliitto ry	Finska Hörsselförbundet rf
Kuurojen Liitto ry	Finlands Dövas Förbund rf
Kuusamon kaupunki	Kuusamo stad
Kynnys ry	Kynnys rf
Lappeenrannan kaupunki	Villmanstrands stad
Lapsiasiavaltuutetun toimisto	Barnombudsmannens byrå

Lieksan kaupunki	Lieksa stad
Liikenne- ja viestintäministeriö	Kommunikationsministeriet
Liikenne- ja viestintävirasto Traficom	Transport- och kommunikationsverket Traficom
Linja-autoliitto	Linja-autoliitto
Maa- ja metsätalousministeriö	Jord- och skogsbruksministeriet
Maahanmuuttovirasto	Migrationsverket
Maanmittauslaitos	Lantmäteriverket
Maatalousyrittäjien eläkelaitos	Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt
Medialiitto ry	Medieförbundet rf
Metsähallitus	Forststyrelsen
Microsoft	Microsoft
MTV Oy	MTV Ab
Muistiliitto	Minnesförbundet
Celia	Celia
Näkövammaisten liitto ry	Synskadades förbund rf,
Oikeusministeriö	Justitieministeriet
Oikeusrekisterikeskus	Rättsregistercentralen
Opetus- ja kulttuuriministeriö	Undervisnings- och kulturministeriet
Paikallisliikenneliitto	Finlands Lokaltrafikförbund
Poliisihallitus	Polisstyrelsen
Porin kaupunki	Björneborgs stad
Puolustusministeriö	Försvarsministeriet
Rajavartiolaitos	Gränsbevakningsväsendet
Riesa Consultative Oy	Riesa Consultative Ab
Salon kaupunki	Salo stad
SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf	SAMS - Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf
Sanoma Oyj/Nelonen Media	Sanoma Abp/Nelonen Media
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry	SOSTE Finlands social och hälsa rf
Suomen Diabetesliitto	Finlands Diabetesförbundet
Suomen kirjailijaliitto	Finlands författareförening
Suomen kirjastoseura	Finlands Biblioteksforening R.Y.
Suomen kuntaliitto ry	Finlands Kommunförbund rf
Suomen Kustannusyhdistys	Finlands förlagsförening
Suomen Kuurosokeat ry	Föreningen Finlands Dövblinda rf
Suomen lukiolaisten liitto	Finlands gymnasistförbund
Suomen Reumaliitto ry	Reumaförbundet i Finland
Suomen tieteellinen kirjastoseura	Finlands vetenskapliga bibliotekssamfund
Suomen tietokirjailijat ry	Finlands facklitterära författare rf
Svenska litteratursällskapet	Svenska litteratursällskapet
Telia Finland Oyj	Telia Finland Abp
Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos	Institutet för hälsa och välfärd
Teuvan kunta	Teuva kommun
Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto	
Tulli	Tullen

Turun hallinto-oikeus	Åbo för-valt-nings-dom-stol
Turun kaupunki	Åbo stad
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES	Säkerhets- och kemikalieverket Tukes
Työ- ja elinkeinoministeriö	Arbets- och näringsministeriet
Työeläkevakuuttajat TELA ry	Arbetspensionsförsäkrarna TELA rf
Valtiovarainministeriö	Finansministeriet
Valvira	Valvira
Vammaisfoorumi ry	Handikappforum rf
Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry	
Vanhustyön keskusliitto	Centralförbundet för de gamlas väl
Verohallinto	Skatteförvaltningen
VR Group	VR Group
Yhdenvertaisuusvaltuutettu	Diskrimineringsombudsmannen
Yleisradio Oy	Rundradion Ab
Yleisten kirjastojen neuvosto	Rådet för de allmänna biblioteken
Ympäristöministeriö	Miljöministeriet
Ålands landskapsregerin	Ålands landskapsregerin